

de MENS

MAGAZINE

Vurig Verbonden
**“We hebben vooruitgang
geboekt, maar er blijft
veel werk”**

Wim Distelmans
& Marleen Temmerman

Vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu
April-mei-juni 2026 - jg. 15 nr. 2
Verschijnt driemaandelijks - ISSN 2034-6646

Contact

deMens.nu - Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw
Federaal secretariaat
Auguste Reyerslaan 70 - 1030 Schaarbeek
02 735 81 92 - info@deMens.nu - www.deMens.nu

Hoofredactie

Geert Dewaele

Redactie

Niels De Nutte
Dimitri De Smet
Geert Dewaele
Bert Goossens
Joke Goovaerts
Laure Lytens
Jana Peeters
Hilde Vandervelde

Eindredactie

Hilde Vandervelde

Foto cover

Isabelle Pateer

Foto backcover

Emma Braeckevelt

Lay-out

Drukkerij Verspecht

Verantwoordelijke uitgever

Raymonda Verdyck
p/a Auguste Reyerslaan 70
1030 Schaarbeek

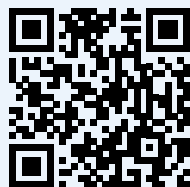

is vrijzinnig humanistisch

Abonneer je op
het magazine

Ontvang onze
niewsbrief

Dit vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu
verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis verspreid.
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud
van de door derden geleverde artikels. Dit magazine is
auteursrechtelijk beschermd. Het wordt uitgegeven
onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Reacties op dit nummer kan je mailen naar
info@deMens.nu

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke
levenssfeer ten opzichte van de verwerking van per-
soonsgegevens (8 december 1992) en de algemene
verordening gegevensbescherming (AVG EU 2016/679)
herinneren we je eraan dat een aantal van je persoons-
gegevens in ons adressenbestand werden opgenomen.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan Anne-France Ketelaer,
algemeen directeur van deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70
te 1030 Schaarbeek, of via privacy@deMens.nu kan je
de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen
persoonsgegevens verkrijgen. Dit magazine wordt alleen op
uitdrukkelijke aanvraag en/of met uitdrukkelijke toe-
stemming opgestuurd.

INHOUD

04

Vurig Verbonden

Wim Distelmans en Marleen Temmerman over
zelfbeschikking en waardigheid

10

Vrijzinnig in actie

Terugblik op enkele markante activiteiten

12

Binnenskamers

Nieuwtjes uit de vrijzinnig humanistische
gemeenschap

13

Doordacht

Column van Raymonda Verdyck

14

60 jaar vrijzinnigheid

Een duik in de geschiedenis

18

De Mens

Germaine Drieskens, moreel consulent in de
gevangenis, over menselijkheid achter tralies

22

Cultuureiland

Lieve Blancquaert kiest vijf culturele werken

24

Lentefeesters

Bregje Iding en Nic Balthazar blikken terug
op hun lentefeest

28

Mensbeeld

Emma Braeckevelt, fotograaf met een bijzonder
oog voor mensen

32

Denktanker

Alicja Gescinska over het belang van kritisch denken
en medemenselijkheid

37

Doordacht

Column van Kurt Van Eeghem

38

Vrijplaats

Vrijzinnig Centrum Liedts in Oudenaarde

40

Grensverlegger

Andres Algaba, datawetenschapper, over de
noodzaak van AI-geletterdheid

44

Wereldhumanist

Fish Stark van de American Humanist Association

46

Denkwijzer

Kevin De Smet, leerkracht niet-confessionele
zedenleer, over het vak en de maatschappij

48

Filostory

Utopia van Thomas More

49

Doordacht

Column van Tinneke Beeckman

50

De Mens

Peter Van Welden vond opnieuw hoop en zingeving
dankzij het huisvandeMens

54

Agenda

Een kleine greep uit ons rijke activiteitenaanbod

56

Breinpijn

Puzzel mee en maak kans op een prijs

58

Wederwoord

Humoristische reactie op een online comment

59

Lectrr

Cartoon van Lectrr

04

18

32

40

“We veranderen de wereld niet volledig, maar we kunnen wél iets betekenen,”

Ze noemen zichzelf met een glimlach ‘anciens combattants’: twee artsen die al decennialang opkomen voor autonomie en waardigheid. Marleen Temmerman (72) en Wim Distelmans (74) delen meer dan een medische achtergrond. Wat hen verbindt, is een uitgesproken overtuiging dat mensen het recht hebben om zelf te beslissen, gedragen door correcte informatie en respectvolle zorg. Op de zestigste verjaardag van deMens.nu blikken ze terug, maar ook vooruit: “Veel lijkt verworven, maar verworvenheden kunnen zomaar worden teruggeschroefd.”

We ontmoeten hen in het huisvandeMens in Gent, op een zeldzaam moment dat hun agenda's elkaar kruisen. Temmerman is maar kort in België: haar werk aan de Aga Khan University in Kenia houdt haar meestal aan de andere kant van de wereld. Toch maakt ze met zichtbaar plezier tijd voor dit gesprek. Distelmans, iets vroeger gearriveerd, begroet haar warm; twee oude strijdmakkers die elkaar moeiteloos terugvinden.

Temmerman, internationaal boegbeeld voor seksuele en reproductieve rechten en veilige abortus, en Distelmans, pionier van palliatieve zorg, oprichter van LEIF en architect van het recht op een waardig levenseinde, bestrijken samen de volledige boog van het menselijk bestaan: van het recht om je eigen lichaam te claimen tot het recht om je levenseinde vorm te geven.

Jullie hebben elk op jullie terrein een pioniersrol gespeeld. Voelden jullie al vroeg dat arts worden ook betekende: een maatschappelijke rol opnemen?

Marleen Temmerman: Voor mij was het maatschappelijke

aspect precies de reden om geneeskunde te studeren. Ik wilde ongelijkheid aanpakken, tussen vrouwen en mannen, tussen kinderen, in onderwijs en gezondheidszorg. Als jonge gynaecologe zag ik meisjes met ongewenste zwangerschappen en vrouwen met zware complicaties na clandestiene abortus. Aan de Vrije Universiteit Brussel hebben we daarom, onder leiding van professor Jean-Jacques Amy, beslist om kwaliteitsvolle abortuszorg te bieden, ook al was dat toen verboden. Dat was de eerste stap. Maar tegelijk wisten we: dit moet wettelijk veranderen, zodat die zorg voor iedereen toegankelijk wordt.

We zijn begin jaren 1980 begonnen, met alle gevolgen van dien: rechtszaken, verhoren, zelfs gevangenis voor sommige collega's. Maar we bleven doorgaan, samen met een breed maatschappelijk en politiek draagvlak. En in 1990 is de wet veranderd.

Wim Distelmans: Ik wilde de wereld verbeteren, maar wist niet goed hoe. Films maken leek me geweldig, maar mijn vader zei: “Dan ben je je hele leven subsidies aan het zoeken.”

Wim Distelmans: “Voor mij begint alles bij verontwaardiging. Onrecht raakt me diep. Zolang dat gevoel blijft, ga ik door.”

Ironisch genoeg doe ik dat nu ook, maar dan voor palliatieve zorg. Uiteindelijk ben ik geneeskunde gaan studeren aan de VUB. In de Brusselse ziekenhuizen zag ik hoe artsen de kamers van stervende patiënten voorbijliepen: “Daar moeten we niet meer binnen.” Dat choqueerde me. Net dan hebben mensen nood aan nabijheid. Zo zijn we begonnen met palliatieve zorg, die toen nog nauwelijks bestond. Net als Marleen was ik maatschappelijk geëngageerd en werd ik geïnspireerd door mijn prof gynaecologie Jean-Jacques Amy. Ik reed rond met een plakkaat ‘Baas in eigen buik’. Mijn ruit werd ingegooid, ‘moordenaar’ op mijn auto geschreven. Het was een heftige tijd.

We startten palliatieve zorg uit pure verontwaardiging. En later bleek dat, hoe goed die zorg ook werd, er toch mensen bleven die ondraaglijk lijdten. Mensen die we niet kunnen

helpen. En dan, zoals Marleen voor de abortuswet streed, hebben wij mee geijverd voor de euthanasiewet van 2002. Omdat sommige mensen zeggen: “Ik wil dat het stopt. Ik kan zo niet verder. Mijn lijden is ondraaglijk.”

Jullie noemden jezelf daarnet met een glimlach ‘anciens combattants’. De wetten zijn er gekomen, maar het blijft een strijd?

Marleen: Op het vlak van vrouwenrechten zien we dat die zelfs teruggeschoefd worden. In 1994, op de ICPD (International Conference on Population and Development) in Caïro, werden voor het eerst de reproductieve rechten van vrouwen erkend: het recht van vrouwen om zelf te beslissen wanneer ze zwanger willen zijn, hoeveel kinderen ze willen en met wie. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar het is verrassend recent.

Zo’n 25 jaar later zagen we in sommige landen vooruitgang, maar de laatste jaren merken we opnieuw een ‘pushback’. In bepaalde landen klinkt het weer dat de vrouw terug naar de haard moet en de man beslist.

Wim: Voor euthanasie geldt hetzelfde. Wereldwijd zijn er maar tien landen met een euthanasiewet. Tegenstanders gebruiken dat om te beweren dat euthanasie moreel verwerpelijk is: “Zie je wel, er zijn maar tien landen die het wettelijk geregeld hebben.” Dan antwoord ik altijd: je kan je ook afvragen waarom er wereldwijd maar een paar landen met een echte democratie zijn. De meeste landen worden door autocraten en dictators geregeerd. Onlangs is er nog eentje bijgekomen. Betekent dat dan dat democratie moreel verwerpelijk is?

En over abortus wil ik nog dit zeggen: vanuit de leerstoel Waardig Levens einde organiseren we twee keer per jaar een studiereis met LEIF, het LevensEinde InformatieForum. Vorig jaar ging het onder meer over abortus, om artsen die met het levens einde werken een brede ethische blik aan te bieden. Het is vooral bedoeld voor jonge artsen en verpleegkundigen. Zij weten vaak niet meer vanwaar we komen. Voor hen lijkt alles verworven, maar verworvenheden kunnen zomaar worden teruggeschoefd.

Hoe kijken jullie naar een mogelijke uitbreiding van de wetgeving rond abortus en euthanasie?

Wim: In het regeerakkoord staat eindelijk dat men een oplossing wil vinden voor mensen met dementie. Alleen staat het woord dementie er wel in, maar niet andere vormen van verworven wilsonbekwaamheid zoals na een hersenbloeding, een hersentumor, noem maar op. Ook die mensen zouden euthanasie moeten kunnen krijgen, als ze dat vooraf

in een wilsverklaring hebben vastgelegd. Maar daar is nog veel polemieks rond. En in dat regeerakkoord staat ook: ‘mits grondig wetenschappelijk onderzoek’. Ik vraag me af wat daar nog te onderzoeken valt. Als iemand vooraf duidelijk zegt dat hij niet in een bepaald stadium van zijn ziekte wil terechtkomen, waarom zou dat niet gerespecteerd worden? Tegenstanders roepen dan dat we misbruik moeten voorkomen, maar niemand is verplicht een wilsverklaring op te stellen. Dat zijn vertragingsmanoeuvres, dat kennen we uit het abortusdossier.

Marleen: Ik denk dat tegenstanders alles aangrijpen om dossiers te laten aanslepen. De discussie over de termijn zal blijven terugkomen. Men verschuilt zich dan achter de grens van levensvatbaarheid, en die grens verandert voortdurend. Toen ik studeerde, lag die op 28 weken, een foetus van ongeveer 1000 gram. Alles daaronder was extreme prematuriteit. Maar dat is allang veranderd. Nu spreken we over 20 tot 22 weken: 22 weken is algemeen aanvaard, maar er worden ook kinderen geboren op 20 of 21 weken met heel weinig kans op overleven. Over die grens zal men blijven discussiëren.

Toch mogen we blij zijn dat we in België dat debat kunnen voeren. Ik hoop dat er genoeg draagvlak blijft, al durf ik minder stellig te zijn dan een jaar geleden.

Welke impact heeft de legalisering op de samenleving gehad?

Marleen: De legalisering van abortus heeft een enorme impact gehad. Dat is heel duidelijk geworden door onderzoek, door publicaties, door mensen die erover zijn beginnen te spreken. We weten allang dat de landen met de laagste abortuscijfers net die landen zijn waar goede seksuele opvoeding bestaat en voorbehoedsmiddelen toegankelijk zijn. Daar zijn fantastische gegevens over. In sommige landen willen ze die gegevens niet gebruiken, maar waar abortus binnen een kader van preventie is gelegaliseerd, zie je minder ongewenste zwangerschappen.

Uiteindelijk is dat het doel: preventie van abortus door goede seksuele gezondheid. Dat is in onze samenleving doorgedrongen, maar in veel landen nog helemaal niet. In Kenia, waar ik nu werk, zien we nog altijd veel onveilige abortussen.

Wim: Hetzelfde geldt voor de euthanasiewet. Tegenstanders die vroeger beweerden dat euthanasie nauwelijks voorkwam, zeggen nu dat er veel aanvragen zijn en dat ze meer middelen willen om die te verwerken. Dat is op zijn minst opvallend. Voor de bevolking is het, net zoals bij abortus, geen issue meer. Wat ik fantastisch vind, is dat de wet mensen een soort emancipatie heeft gegeven. Ze zeggen: “Wat we op het einde van ons leven mogen beslissen, willen we eigenlijk al veel vroeger in het ziekteproces.” Mensen willen inspraak vanaf de diagnose.

Dat zijn belangrijke kernwoorden: inspraak, zelfbeschikingsrecht.

Wim: Enorm. Vroeger besliste ‘meneer de dokter’ alles. Mevrouw de dokter bestond nauwelijks.

Marleen: Toen ik begon, hadden sommige patiënten nog nooit een vrouwelijke arts gezien. Of het gebeurde dat iemand zei: “De échte dokter heeft gezegd dat die pilletjes goed zijn.” *(lacht)*

Wim: Dat was de mentaliteit. De euthanasiewet en de wet op de patiëntenrechten hebben dat veranderd. Mensen beseffen nu dat ze zelf mogen beslissen dat ze niet verder willen. En dat gaat veel verder dan het levenseinde: ze willen inspraak in elke stap van hun behandeling. Artsen moeten nu overleggen, toestemming vragen, samen beslissen. Dat is nieuw, een evolutie van amper twintig jaar oud.

“ **Geen toeters en bellen, gewoon je werk doen met respect voor anderen** ”

Wat drijft jullie in dit activisme?

Wim: Voor mij begint alles bij verontwaardiging. Onrecht raakt me diep. Zolang dat gevoel blijft, ga ik door. We veranderen de wereld niet volledig, maar we kunnen wél iets betekenen.

Marleen: Bij mij hetzelfde: verontwaardiging, een sterk rechtvaardigheidsgevoel. Je kan dat vaststellen en in je zetel blijven zitten, of je kan zeggen: we moeten iets doen. Die verantwoordelijkheid neem je samen. In de abortusstrijd waren we met een kleine groep, met onder meer Willy Peers en Jean-Jacques Amy. Maar die verbondenheid maakte ons sterk.

Wim: En daarin speelt de VUB en het UZ Brussel nog steeds een enorme rol. Dankzij het vrijdenkersklimaat waarin je verontwaardiging mag uiten en omzetten in actie. In veel instellingen wordt dat afgeremd. Ook de band tussen de georganiseerde vrijzinnigheid en de VUB is een niet te onderschatten ruggensteun in deze discussies.

De Unie Vrijzinnige Verenigingen, vandaag bekend als deMens.nu, viert dit jaar haar zestigste verjaardag. Wat is vandaag de rol van de vrijzinnige beweging?

Marleen: Wat de Unie de voorbije zestig jaar heeft gedaan rond thema's die vandaag nog altijd spelen, is uniek. Het was revolutionair en heeft onze samenleving echt veranderd. Die ervaring moeten we blijven meenemen: kijken hoe we het toen hebben aangepakt, waarom België ethisch zo ver staat en hoe het nog sterker kan. Niet door stil te vallen, maar door vanuit dezelfde open, vooruitstrevende houding te blijven denken.

De uitdagingen van nu zijn duidelijk: ongelijkheid blijft hét grote thema; vrije en gelijke toegang tot alles, ongeacht afkomst, gender of religie. We hebben vooruitgang geboekt, maar er blijft veel werk. Wat we uit de debatten over abortus en euthanasie geleerd hebben - feiten, cijfers, een brede maatschappelijke context, samenwerken met iedereen die aan tafel moet zitten - die methodiek moeten we blijven koesteren én versterken.

En dat betekent ook: jonge mensen uitnodigen, vrijzinnigen en niet-vrijzinnigen, om te kijken welke debatten vandaag en morgen spelen. Wat zijn hún thema's? Wat heeft onze maatschappij nu nodig? En hoe kan deMens.nu daar opnieuw een voortrekkersrol in opnemen?

Wim: Ik heb soms het gevoel dat vrijzinnigen van onze generatie te veel met de fanfare vooropliepen: "Wij zijn vrijzinnig en iedereen moet dat weten." Dat werkt vaak contraproductief. Je hoeft niet te roepen wat je bent. Je moet gewoon doen waar je voor staat. Door dat op een maatschappelijk relevante en respectvolle manier te doen, dwing je vanzelf respect af. Geen toeters en bellen, gewoon je werk doen met respect voor anderen.

Vrijzinnig zijn betekent dat je ergens voor staat, maar ook dat iedereen zijn eigen gedachten heeft en dat we die van anderen respecteren. Dat allemaal verenigen is een huzarenstukje. Het is niet eenvoudig om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen, net omdat we allemaal vrijzinnig zijn. Daarom is het zo waardevol dat deMens.nu bestaat en probeert te organiseren, mét respect voor de eigenheid van alle subgroepen. Het lukt niet altijd, maar het is bijzonder dat die poging er is.

*Joke Goovaerts
foto's © Isabelle Pateer*

Marleen Temmerman: "De uitdagingen van nu zijn duidelijk: ongelijkheid blijft hét grote thema; vrije en gelijke toegang tot alles, ongeacht afkomst, gender of religie."

24OKT26 SAVE THE DATE

Vurig verbonden

Dit jaar vieren we 60 jaar vrijzinnig humanisme in Vlaanderen en Brussel. Een hele lente en zomer trekken we met Vurig Verbonden langs alle vrijzinnige gemeenschappen om samen onze koers voor morgen te bepalen. Zet nu al 24 oktober in jouw agenda voor het Toekomstfeest!

Vrijzinnig in actie

Terugblik op enkele markante activiteiten

© Younes Tahir

Miss Baker Slam, winnares van het BK Poetry Slam van het Vermeylenfonds

Expo van GAL over vrije meningsuiting, in het Vrijzinnig Punt Hasselt

Infostands op de levenseindebeurs Doodgraag Geregeld in Mol

© CAVA

Elise Dewilde van CAVA stelt haar boek over vrijzinnige centra voor, in VLC De Geuzetorre in Oostende

© Célia D'Amico

Actievoerders, ook jongeren van Dwaalzin, op de Wereldvrouwenmars in Brussel

Opnamen in de Gentse Boekentoren voor De inzichten op VRT 1, met scenarist en auteur Elisabeth Lucie Baeten als gast

Samen lezen en van gedachten wisselen, in huisvandeMens Sint-Niklaas

Maggie Ardiente, Humanists International, stelt het Freedom of Thought Report voor

Vrijwilligers van huisvandeMens Tienen en The Fancy Sisters op de Pride Night

Filosoferen met Tinneke Beeckman in huisvandeMens Zottegem

Debat over zelfbeschikkingsrecht en abortus op Vrij-Spraak in Mechelen

© Paul Teerlinck

Dirk Draulans over het belang van biodiversiteit, in VC Mozaïek in Kortrijk

Henk Vandaele over de evolutie van de zorgcultuur, in huisvandeMens Ieper

Vrijheidswandeling in Brugge, met huisvandeMens Brugge en Dwaalzin

BINNENSKAMERS

Nieuwtjes uit de vrijzinnig humanistische gemeenschap

Filosoof en vrijdenker **Leopold Flam** (1912-1995) is opgenomen in het Nationaal Biografisch Woordenboek, een prestigieuze reeks waarin biografieën van belangrijke Belgische figuren worden opgetekend. Willem Elias, kunst-filosoof en cultuurhistoricus, schreef het lemma en brengt zo hulde aan een denker die de Vlaamse filosofie en het vrijzinnig humanisme mee vormgaf.

De vrijzinnige gemeenschap in Bredene heeft **Etienne Vercarre** gehuldigd. Meer dan 40 jaar geleden stond hij mee aan de wieg van het Vrijzinnig Centrum De Fakkel, waarvan hij nu al 30 jaar voorzitter is. “Alle socioculturele verenigingen zijn bij ons welkom, ook andersdenkenden. In verdraagzaamheid samenwerken, dat is belangrijk voor ons”, zegt hij in de Krant van West-Vlaanderen. Hij is ook de bezieler van het Feest van de Zeegeus, als tegenhanger van de zeewijding.

Dit jaar ging de LEIFtime Achievement Award naar **Marina Van Haeren**. De vzw LEIF vestigt zo de aandacht op personen die zich inzetten voor een waardig levenseinde voor iedereen mét respect voor de individuele wil. Marina was

decennialang directeur van deMens.nu, is voorzitter van het Humanistisch Verbond in Brussel en al 10 jaar vrijwilliger bij Topaz, palliatief dagcentrum in Wemmel. “Ik ga blijven ijveren en blijven steunen zolang ik kan”, zegt ze bij Ring TV.

In februari vonden nieuwe opnamen plaats van **De inzichten**. Gasten dit voorjaar zijn journalist Walter Zinzen, auteur Gaea Schoeters, Alain Remue, 30 jaar lang hoofd van de Cel Vermiste Personen, en scenarist en auteur Elisabeth Lucie Baeten. Nieuwe en oude afleveringen zijn integraal te bekijken op VRT MAX of te beluisteren als podcast.

De **leerstoel Willy Calewaert** aan de Vrije Universiteit Brussel is toegekend aan Alex Channon, sportwetenschapper en -socioloog aan de University of Brighton. De VUB organiseert de leerstoel jaarlijks met de steun van deMens.nu. De publieke lezingenreeks besteedt aandacht aan maatschappelijk relevante onderwerpen en verspreidt het vrijzinnig humanistische gedachtegoed via onderwijs. Dit jaar ligt de focus op vechtsport als hefboom voor sociale inclusie.

In december is **Wilfried Van der Borgh** (79) overleden. Hij was voorzitter van SOS Nuchterheid en lid van het dagelijks bestuur van deMens.nu. Meer dan twintig jaar lang was hij het boegbeeld van SOS Nuchterheid. Hij koos ervoor zijn ervaring met verslaving om te buigen tot een bron van steun en verbondenheid voor anderen. Zo getuigde hij ook in de VRT-docureeks Voorbij de schaamte.

Eveneens in december overleed **Roger Voeten** (86), ere-inspecteur van het secundair en hoger onderwijs. Hij was een “Willemsfondser in hart en nieren”. Hij was ook lid van de algemene vergadering van deMens.nu voor het Julius Vuylstekefonds.

Gewezen personeelslid **Vera Serlet** (72) is in januari gestorven. Zij was werkzaam als administratief medewerker in het huisvandeMens Eeklo en was sinds 2018 met pensioen.

In januari is **Olivier Bals** (98) overleden. Vrijzinnig boegbeeld, pionier van de lessen niet-confessionele zedenleer, medeoprichter van het Vrijzinnig Laïciserend Centrum in Oostende en stichter van de ouderenvereniging Grijs Geuzen. Tot op hoge leeftijd bleef hij actief in tal van verenigingen, zelfs in het woonzorgcentrum waar hij verbleef.

Ook in januari is **Kurt Martens** (56) overleden. Hij was de zoon van Léonard Martens en Viviane Rooseboom, beiden lange tijd geëngageerde vrijwilligers bij de Stichting voor Morele Bijstand aan Gevangenen.

In februari heeft de vrijzinnig humanistische gemeenschap afscheid genomen van **Nancy Nechelpuut** (58), overleden na een meedogenloze ziekte. Meer dan 35 jaar lang was ze een gewaardeerde en geliefde collega bij deMens.nu. Ze werkte als administratief coördinator op het federaal secretariaat en was er een onmisbare schakel in de werking.

DOORDACHT

Raymonda Verdyck staat stil bij zestig jaar vrijzinnig humanisme

“

Alleen samen maken we het verschil

Raymonda Verdyck is voorzitter van deMens.nu

Zestig jaar. In een mensenleven is het een mijlpaal, in een samenleving een ademstoot. Toch is het precies die adem die het vrijzinnig humanisme al zes decennia lang richting geeft. Zestig jaar geleden richtten we samen de Unie Vrijzinnige Verenigingen op, het huidige deMens.nu. Zestig jaar werken we aan een samenleving waarin mensenrechten geen voetnoot zijn, maar een fundament. Waar wetenschap geen mening is, maar een objectief kompas. Zestig jaar zijn we verbonden als vrijzinnige gemeenschap, verspreid over heel Vlaanderen en Brussel. Door samen te komen en van gedachten te wisselen, samen te zorgen voor elkaar, door vrijzinnig humanisme in de dagelijkse praktijk te brengen.

We vieren dat met trots. Omdat vooruitgang nooit vanzelf komt. Omdat de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen, de rechten van de lgbtqi+-gemeenschap, de scheiding van kerk en staat, het recht op abortus, euthanasie en patiëntenrechten niet uit de lucht zijn komen vallen. Ze zijn bevochten, stap voor stap, door mensen die geloofden dat vrijheid meer is dan een woord. Mensen die zich organiseerden, discussieerden, volhardden. Mensen zoals de vele vrijzinnig humanisten die onze gemeenschap vandaag dragen.

Maar wie viert, moet ook durven kijken. En wat we zien, is dat niets ooit definitief verworven is. Conservatieve krachten winnen opnieuw terrein, gevoed door onzekerheid en angst. Dogma's steken de kop op waar feiten zouden moeten spreken. Vrijheden worden ingeperkt in naam van orde, terwijl orde pas betekenis krijgt wanneer vrijheid er de basis van vormt. Het is een beweging die we herkennen uit de

geschiedenis, en waarvan we weten hoe gevaarlijk ze kan zijn.

Daarom lanceren we ‘Vurig Verbonden’, een campagne om onze zestigste verjaardag te vieren, maar vooral om samen vooruit te denken. Vurig Verbonden is een hernieuwde belofte. Een fakkel die we opnieuw aansteken, niet om nostalgisch terug te kijken, maar om vooruit te schijnen. Wanneer het gaat over de essentie, over mensenrechten, zelfbeschikking, solidariteit en het vertrouwen in wetenschap, dan staan we er als één blok. Dan zijn we verbonden in vuur en overtuiging.

De komende maanden trekken we met de Vurig Verbonden-fakkel door Vlaanderen en Brussel. Om te vieren. Maar ook om te luisteren, te denken, te twijfelen, te dromen. Om samen te bepalen hoe we de volgende zestig jaar vormgeven. En op 24 oktober vieren we dan samen ons Toekomstfeest, waarop je nu al van harte bent uitgenodigd.

Ons motto blijft daarbij onze leidraad: ‘denk voor jezelf, zorg voor elkaar’. Het is een uitnodiging om kritisch te blijven, maar nooit cynisch. Om empathisch te zijn, maar niet naïef. Om samen te bouwen aan een samenleving waarin iedereen vrij kan zijn, precies omdat we elkaar niet loslaten.

Vurig Verbonden betekent: het vuur brandend houden. Niet alleen voor onszelf, maar voor iedereen die gelooft dat een humane samenleving geen luxe is, maar een opdracht. Vier mee. Denk mee. Zorg mee. Want alleen samen maken we het verschil.

60 jaar vrijzinnigheid

Verworven rechten koesteren en blijven verdedigen

Vele rechten die we vandaag als vanzelfsprekend beschouwen, waren dat niet zestig jaar geleden. In die tijdsspanne heeft de vrijzinnig humanistische gemeenschap - de Unie Vrijzinnige Verenigingen en/of haar lidverenigingen - geageerd en gelobbyd voor een wereld waarin mensen vrij en gelijkwaardig kunnen zijn. Een duik in de geschiedenis.

Een wereld in verandering

Op 9 juni van dit jaar viert het georganiseerde vrijzinnig humanisme in Vlaanderen en Brussel zijn diamanten jubileum. Het is dan zomaar even zestig jaar geleden dat de feitelijke vereniging Unie Vrijzinnige Verenigingen het levenslicht zag - vijf jaar later werd UVV een vzw, die we nu al vijftien jaar als deMens.nu kennen. In het kleine Belgenland bestaat ondertussen nog steeds het unicum waarbij een groep niet-confessionelen erkend en gefinancierd wordt als levensbeschouwing. Maar de wereld waarin die groep zich beweegt, is niet de wereld van 1966. Sinds toen is er heel wat veranderd - denken we maar aan 1968 dat met mei '68 wellicht nog een memorabeler jaar was.

In dit artikel focussen we op die veranderingen vanuit het perspectief van vrijzinnig humanisten, met daarbij twee kernideeën die voormalige voorzitters van UVV en het Humanistisch Verbond (HV) in de publicatie *Humanisme in de samenleving* uit 1994 onder de aandacht brengen. Sylvain Loccufier, oud-voorzitter HV, poneert terecht dat vrijzinnig humanisten de maatschappij niet alleen willen beleven, maar ook oriënteren en heroriënteren. Sonja Eggerickx, oud-voorzitter UVV, focust dan weer op de nood aan het maximaliseren van handelingsbekwaamheid. Gevoelsmatig

weten we natuurlijk dat onze maatschappij de laatste zestig jaar sterk is geheroriënteerd en dat de handelingsbekwaamheid of -mogelijkheid van individuen is toegenomen. Het adagium van L.P. Hartley zegt niet voor niets: "The past is a foreign country; they do things differently there."

Niet zo vanzelfsprekend

Laten we eerst even stilstaan bij wat jongere generaties vandaag vanzelfsprekend vinden. Een vrije seksuele moraal met daarbij horende kennis en gebruik van voorbehoedsmiddelen. Welnu, niet in 1966. Een gesubsidieerde culturele sector waarbij ook vrijzinnige organisaties een deel krijgen. Welnee, niet in 1966. Het recht van vrouwen om een eigen bankrekening te openen en gelijke uitkeringen te krijgen in geval van werkloosheid. Niet in 1966. Een - naar internationale maatstaven beperkt - recht op abortus om een einde te maken aan een ongewenste zwangerschap. Je raadt het, niet in 1966. Aandacht voor het perspectief van kinderen in politieke en maatschappelijke debatten, ondersteund door een kinderrechtencommissariaat. Wederom, niet in 1966. De mogelijkheid voor kortgeschoolde volwassenen om zich in lezen en schrijven te bekwamen en zo volledig aan de maatschappij te kunnen participeren. Quod non. Juridisch gelijke rechten voor

In 1987 verschenen de eerste UVV-affiches in het straatbeeld rond het thema 'Vrijzinnig? Omdat wij het menen met andermans mening'

holebi's. Toch niet. Een mogelijkheid voor wensouders om via geassisteerde voortplanting hun wens te vervullen. Dat had je gedacht. En natuurlijk, eigenaarschap over je rechten als patiënt en het recht - ook hier zeer beperkt - op een zelfgekozen levenseinde. Maar nee, in 1966 doet men dat niet.

Die opsomming is natuurlijk niet exhaustief. Ze is daarentegen wel symbolisch. Elk onderdeel van die lijst heeft één gemeenschappelijke eigenschap. In de 60 jaar die aan ons zijn voorbijgegaan, heeft de vrijzinnig humanistische sfeer - de Unie Vrijzinnige Verenigingen en/of haar lidverenigingen - geageerd en gelobbyd om de rechten die we vandaag genieten onderdeel van de maatschappij te laten worden en te doen gelden als een recht voor eenieder van ons. Zonder daarbij het eigenaarschap van de nieuwe rechten te kunnen claimen - dat zou de historische en gelaagde waarheid geweld aandoen - ageerde men vanuit een 'menscentrisch', kritisch, empathisch wereldbeeld met ondersteuning voor zowel wetenschappelijke

vooruitgang als menselijke waardigheid en keuzevrijheid.

Zes decennia aan rechten

In dat opzicht is het interessant om eens door oudere edities van *deMens.nu Magazine*, van *Antenne* (het vroegere UVV-magazine), *Het Vrije Woord* (magazine van HV) of lokale vrijzinnige magazines te bladeren. Als een tijdscapsule, een blik op die 'andere wereld' waarin vele vrijwilligers en betaalde krachten zich inzetten voor het ideaal van een wereld waarin mensen vrij kunnen zijn.

Enkele voorbeelden ter illustratie. We beginnen met twee gebeurtenissen uit 1962, een handvol jaren voor 1966. Filosofen Jaap Kruithof en Jos Van Ussel - die laatste de onvolprezen eerste seksuoloog van Vlaanderen - publiceerden in navolging van de Amerikaanse Kinsey-rapporten het boek *Jeugd voor de muur* over de seksualiteit van studenten aan de Rijksuni-

versiteit Gent. De ontvangst door de katholieke goegemeente was verre van begripvol, met verkettering in nationale media tot gevolg. In datzelfde jaar had in Luik het Softenonproces plaats, waarbij de familie Coipel-Vandeput werd vrijgesproken voor het doden van haar pasgeboren misvormde dochter. In de media werd de zaak opgepikt als een euthanasieproces, waarbij vrijzinnige en katholieke meningen diametraal tegenover elkaar stonden.

Een vrije seksuele moraal is nog lang onderdrukt, met als voorbeeld de formele strafbaarheid van seksuele voorlichting in welke vorm dan ook, tot de wet daarrond in 1973 sneuvelde. Zelf nam ik ooit een interview af van een leraar niet-confessionele zedenleer op rust die voor 1973 les gaf over het onderwerp en een condoom kwijtraakte. Het gevolg daarvan was een klassikale zoektocht, want officieel kwam seksuele voorlichting niet aan bod in de les. Een 'petite histoire', maar een mooie inkijk in de andere wereld die het verleden is.

Wat holebi's betreft, is de Belgische geschiedenis misschien wat meer onderhevig aan een 'flou artistique'. Formele vervolging gebeurde niet, maar toch. Tot het midden van de jaren 1980 kon men voor een homoseksuele relatie maar handelingsbekwaam zijn vanaf 18 jaar, terwijl dat voor heteroseksuele relaties kon vanaf 16 jaar. Ook is homoseksualiteit pas rond de jaren 1970 uit de ziekteclassificatie van psychiatrische diagnostiek verwijderd. Een lange weg is afgelegd tot aan de legalisering van het holebihuwelijk in 2003.

Nog in de jaren 1970 zien we de uitrol van het gesubsidieerde culturele veld, waarvan ook vrijzinnige organisaties deel uitmaken. Denk aan de financiering van de eerste vrijzinnige en laïciserende (ontmoetings)centra en de erkenning van organisaties in de socioculturele sfeer. Vergeten we daarbij natuurlijk ook niet de jaren 1980, 1993 en 2002. Die zorgden voor de financiering van het levensbeschouwelijke vrijzinnig humanisme dat we vandaag kennen met de Unie Vrijzinnige

Een affiche uit 1996, om de morele dienstverlening van UVV onder de aandacht te brengen: de Centra voor Morele Dienstverlening werden later tot huizen van de Mens omgevormd

Verenigingen als Nederlandstalige koepel, onder de federaal georganiseerde Centrale Vrijzinnige Raad.

Een jaar dat in het rood is aangeduid, is 1990, het jaar van de abortuswetgeving. Tot nader order de enige wet die in België met een wisselmeerderheid is gestemd én dan nog eens heeft geleid tot een België dat even geen koning had. Internationaal gezien was België laat met de depenalisering van abortus. En de stemming zorgde ook voor een bevestiging van alle ethische dossiers op het politieke niveau tot het einde van de jaren 1990.

De laatste voorbeelden die we hier aanhalen, situeren zich allen in een decennium dat misschien wel voor de meeste 'vrijheid' heeft gezorgd in de afgelopen zes decennia. Onder de zeer uitzonderlijke regeringen zonder christendemocraten die rond de recente eeuwwisseling het heft in handen hadden, veranderde behoorlijk wat. Kinderrechten en het perspectief van het kind kregen een spreekbuis met de oprichting van het kinderrechtencommissariaat in 1997. Wettelijk samenwonen voor hetero- en holebikoppels werd in 1999 geregeld. Vanaf 2002 werd Nederlandse les voor inburgeraars verplicht, waarbij gastarbeiders veel te laat als volwaardige burgers werden gezien. In 2002 volgden de wetten op euthanasie, patiëntenrechten en palliatieve zorg. Vanaf 2003 kwam een antidiscriminatie wet tot stand en werd geassisteerde voortplanting eindelijk door de ziekenfondsen terugbetaald, nadat kwaliteitsnormen voor de fertiliteitscentra in 1999 werden afgesproken. En in 2006 werd adoptie voor koppels van hetzelfde geslacht een wettelijk geregelde mogelijkheid.

Rechten blijven verdedigen

Om af te sluiten, geven we graag nog volgende bedenking mee. Welke van de bovenstaande evoluties beschouw je als een verworven recht? Na het lezen van dit artikel kan je misschien besluiten dat we 'erop vooruitgegaan zijn' in de voorbije zestig jaar. Is dat zo, en kunnen we zeker zijn dat wetten blijven staan? Als vrijzinnig humanisten lijkt het me goed om dat niet vanzelfsprekend te vinden.

Wetten zijn immers, tot op zekere hoogte, een uitstraling van maatschappelijke consensus. En die consensus wordt gevormd door informatie, kennis en actie. Denk even aan de leraar die voor 1973 een school moest afzoeken naar een condoom, maar er toch voor koos die les te geven. Laat ons koesteren wat is, bouwen aan wat komen moet en verdedigen wat nodig is. Het verdedigen van rechten gebeurt niet in de grote verdragen. Het start bij ons allen, wanneer we ons als vrijzinnig humanist in de wereld begeven.

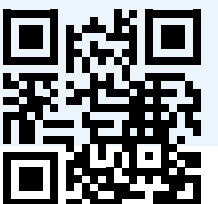
Niels De Nutte
affiches uit de collectie van CAVA

In 1988 lanceerde UVV een nieuwe campagne om de waarden van het vrijzinnig humanisme in de kijker te plaatsen

CAVA, het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, verzamelt, bewaart en beheert het erfgoed en het archief van de vrijzinnig humanistische gemeenschap in Vlaanderen en Brussel en van de Vrije Universiteit Brussel.

CAVA, een lidvereniging van deMens.nu, realiseert geregeld publicaties, ontwikkelt rondreizende tentoonstellingen en wandelroutes, organiseert activiteiten en lezingen, enzovoort. Meer info via de QR-code.

“Een toilet naast het bed, matrassen op de grond, dat is mensonwaardig”

Al dertien jaar stapt Germaine Drieskens wekelijks de gevangenis van Hasselt binnen. Niet als cipier, niet als psycholoog, maar als vrijwillige moreel consulent. Ze luistert en spreekt met gedetineerden en probeert hen ook een sprankel hoop te bieden. En dat ondanks een vaak uitzichtloze situatie in een plek die door de overbevolking alsmaar mensonwaardiger wordt. “Iedereen die hier zit, heeft daden gedaan, maar hij is zijn daden niet”, zegt ze. Een gesprek over menselijkheid achter tralies.

Germaine Drieskens ontvangt ons met een brede glimlach aan de poorten van de gevangenis in Hasselt. Ze draagt een lichtpaarse blazer: “Ik breng graag kleur achter de tralies.” En dat ze een verschil maakt in de gevangenis, merk je meteen. Iedereen begroet haar en als ze gevangenen ontmoet, zie je de vaak grauwe gezichten even opklaren. Germaine voelt zich hier als een vis in het water. “Het is eigenlijk begonnen toen iemand mij wees op een vacature als vrijwilliger voor moreel consulent. Het sprak me meteen aan. Het idee dat je mensen kan ondersteunen in een omgeving waar menselijkheid vaak ver te zoeken is, raakte me. Ik ben gestart en vanaf dag één wist ik: dit is zinvol werk. Het geeft me voldoening omdat ik voel dat ik het verschil maak. Ik kom bijna elke week, vrijwillig, en ik blijf dat doen omdat ik zie wat het betekent voor gedetineerden. Soms is een gesprek met ons het enige moment waarop ze zich gehoord voelen.”

Wat doet een moreel consulent in de gevangenis precies?

Wij voeren gesprekken met gedetineerden, en die gesprekken zijn heel breed. Het gaat zelden over hun misdrijf, tenzij ze dat zelf willen, maar vooral over wat hen bezighoudt: hoe ze omgaan met het leven in een cel, hoe moeilijk het is om met twee of drie mensen samen te zitten, hoe ze het verloop van hun proces ervaren, of hoe ze omgaan met verlies en

eenzaamheid. Ik ontvang iedereen met respect, altijd met een handdruk. Dat lijkt een detail, maar het is een belangrijk gebaar in een omgeving waar respect niet vanzelfsprekend is. Het gesprek is vertrouwelijk. Alles wat we zeggen, blijft binnen vier muren. Dat schept veiligheid en maakt dat mensen durven praten. Soms komen er tranen, soms filosofische gesprekken. Ik heb altijd zakdoeken bij me, want emoties komen vaak los.

Hoe komen gedetineerden bij jou terecht?

Meestal via een aanvraag in het interne systeem. Vroeger was dat een briefje, nu gaat het digitaal. Ze schrijven letterlijk: “Ik wil een gesprek met een moreel consulent.” Maar soms gebeurt het spontaan. Ik kom iemand tegen in de gang, we maken een praatje en dan zegt hij: “Ik wil ook wel eens praten.” Voor veel mensen is het een opluchting om iemand van buiten de gevangenis te zien. Het is een wereld op zich hierbinnen en dat maakt onze rol zo belangrijk. Wij brengen een stukje buitenwereld naar binnen.

Wat maakt je werk vrijzinnig humanistisch?

Ik vertrek vanuit gelijkwaardigheid. De mens staat centraal. Ik zie hen als medemensen, niet als hun misdrijf. Iedereen is welkom. Ik luister zonder vooroordelen. Het gaat om open-

heid en respect. Vrijzinnig humanisme betekent voor mij dat je vertrekt vanuit de gedachte dat iedere mens waardevol is, ook al heeft hij fouten gemaakt. Ik zeg altijd: “Je bent je daden niet.” Dat is een fundamenteel uitgangspunt.

Je doet dit al dertien jaar. Wat is er veranderd?

Vooral de overbevolking. Toen ik begon, zaten mensen alleen op cel. Nu vaak met twee of drie. Privacy is onbestaande. Een toilet naast het bed, matrassen op de grond, dat is mensonwaardig. De Rechten van de Mens zouden hier opnieuw gelezen moeten worden. Ministers zeggen dat ze iets doen, maar intussen komen er alleen maar meer gedetineerden bij. Voor gedetineerden is dat verschrikkelijk. Ze zeggen vaak: “Roep mij maar op, dan ben ik even uit mijn cel.” Dat zegt genoeg.

Wat doet dat met mensen?

Het maakt het leven hier heel moeilijk. Spanningen nemen toe, agressie ook. Als je met drie mensen in een kleine ruimte zit, zonder privacy, dan is dat een voedingsbodem voor conflicten. Je hebt geen plek om tot rust te komen. Zelfs bellen met je partner is moeilijk: je wacht tot je celgenoot gaat wandelen, maar dan is je partner misschien aan het werk. Het zijn kleine dingen die een enorme impact hebben. En dan heb je nog het verlies van contact met de buitenwereld. Partners haken af, vrienden verdwijnen. Voor sommigen is een gesprek met een moreel consulent het enige moment van menselijk contact.

Waarom blijf je dit doen?

Omdat ik voel dat ik het verschil maak. Als iemand vraagt: “Wanneer mag ik terugkomen?”, dan weet ik dat het gesprek iets betekend heeft. Dat geeft voldoening. Ik breng menselijkheid binnen waar die vaak ontbreekt. Het is wederzijds: ik krijg er ook veel voor terug. Dankbaarheid, soms uitgesproken, soms stil. Dat is genoeg om te blijven komen.

Wat zou je veranderen als je kon?

Meer alternatieven voor opsluiting, zoals werkstraffen. En vooral: menswaardige omstandigheden. Opsluiting is het antwoord van de maatschappij op een delict, maar menselijkheid mag nooit opgesloten worden. Nu zie ik mensen die hier jaren zitten en op het einde gewoon de deur uitgaan, zonder voorbereiding. Dat is niet goed voor hen en niet goed voor de samenleving.

Zie je veel gedetineerden na hun vrijlating terugkeren?

Ja. Mensen komen terug omdat ze buiten weinig kansen krijgen. Soms zie ik iemand na een half jaar opnieuw. Dan beginnen we gewoon weer te praten. Dat zegt veel over hoe belangrijk die gesprekken zijn. Het is niet alleen luisteren, het is ook een stukje hoop geven. We vergeten soms dat achter elke celdeur een mens zit. Een mens met fouten, maar ook met dromen, verdriet en verlangen naar waardigheid. Als samenleving hebben we de neiging om muren te bouwen, maar muren lossen niets op. Menselijkheid wel. Dat is wat ik hier probeer binnen te brengen, elke dag opnieuw.

Moreel consulent Germaine Drieskens: “Opsluiting is het antwoord van de maatschappij op een delict, maar menselijkheid mag nooit opgesloten worden.”

“De gevangenis maakt me geen betere mens”

In de gevangenis van Hasselt zitten op dit ogenblik zo’n 650 gevangenen, al is er eigenlijk maar plaats voor 450. Danny en Maarten (*) zitten al een tijd achter de tralies en weten wat het is om de hele dag samengepakt te zitten in een cel van nauwelijks tien vierkante meter. Ze praten over binnenkomen, overleven, over hoop en wanhoop. Maar ook over hun band met Germaine Drieskens, hun moreel consulent. “De gevangenis vreet aan onze waardigheid.”

Hoe ziet een gewone dag eruit voor jullie?

Danny: We leven bijna de hele tijd in onze cel. Leven, eten en slapen, het gebeurt allemaal binnen de vier muren. Er zijn vaste appélmomenten: ’s ochtends en ’s avonds, soms heel vroeg. Tussendoor gaan de sloten open en dicht. Voor eten,

voor controle. Veel gaat via routines; dat geeft houvast, maar je verliest ook de regie. Zelfs kleine dingen zoals een lichtknop of verluchting zijn niet vanzelfsprekend.

Maarten: Je plant je hele dag rond die appélmomenten, zoals de wandeling. Als je met twee of drie op cel zit, spreek je af wie wanneer belt. Maar als je partner werkt wanneer je celgenoot op wandeling is, wordt zelfs bellen een puzzel. Soms wacht je tot de ander weg is om even op adem te komen.

Samen op cel: hoe maak je dat leefbaar?

Maarten: Het zijn microsamenlevingen: afspraken over wie wanneer televisiekijkt, wanneer het licht aan en uit mag, schoonmaken, wie de stoel gebruikt. Als er iemand op de grond ligt, is er letterlijk geen uitwijkplek. Je leert geduld te hebben, maar er zijn ook grenzen. Soms is er een taalbarrière; dan praat je met handen en ogen.

Danny: Je hebt geluk nodig met wie je naast je krijgt. Ik heb goede en minder goede celgenoten gehad. Het is aftasten: wie is een nachtmens, wie wil praten, wie niet. Maar privacy bestaat niet.

Wat doet de overbevolking met een gevangene?

Maarten: Met twee kan je nog een ritme zoeken. Met drie, van wie één op een matras op de grond, verdwijnt alles. Eén stoel, een toilet naast het bed. Dan ga je afspraken maken, maar eigenlijk heb je geen eigen plek meer. Spanning zit dan onderhuids in alles: bellen, slapen, eten, stilte.

Danny: Op de inkomsectie liggen mensen soms standaard met drie. Je moet over iemand heen stappen om naar het toilet te gaan. De ramen hebben roosters; verluchting is miniem. Warmte, geuren, frustraties. Het is improviseren over het onmogelijke. En dat vreet aan je waardigheid.

Wat betekent het contact met de moreel consulent?

Danny: Tegen Germaine kan ik alles zeggen, zonder oordeel. Als ik eens niet kom, komt ze aan de cel checken wat er scheelt. Die bezorgdheid doorbreekt het regime. Het is het moment dat je echt ventileert en dingen kan plaatsen.

Maarten: Voor mij is ze ook een echte vertrouwensfiguur. Je

kan ook wel een goede band met een cipier hebben, maar daar is er toch altijd die machtsverhouding, waardoor je ook niet alles durft te zeggen. Germaine heeft me ook praktisch geholpen, zoals bij mijn papers die ik moet schrijven voor een academische cursus die ik hier volg. Maar het belangrijkste is: even jezelf kunnen zijn, zonder masker. Dat lucht op.

Hoe houd je jezelf mentaal rechtop?

Maarten: De cursus die ik volg verplicht me om te denken, lezen en schrijven. De filogroep, georganiseerd door de moreel consulenten, is een plek waar je samen met anderen kan praten. Zo spraken we recent over ‘de zin van het leven’. Je leert luisteren en denken, ook al hoeft je niet altijd te praten. Dat houdt me mentaal actief.

Danny: De filogroep voelt huiselijk. Er zijn chips, je kan iets drinken. Het klinkt banaal, maar je ontsnapt heel even aan de gevangenisfeer. Je bent dan weer mens, geen nummer. Humor helpt ook. Lachen is soms de enige manier om de dag door te komen.

Maakt de gevangenis je een betere mens?

Maarten: Mijn antwoord blijft nee. Je zit bij het slechtste wat de samenleving te bieden heeft. Gedrag wordt overgenomen, frustratie groeit, onzekerheid woekert. Zonder persoonlijk plan en echte ondersteuning stap je buiten met meer littekens dan waarmee je binnenkwam.

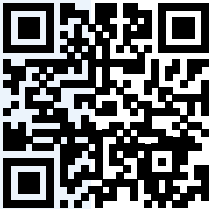
Danny: Helaas kom je hier niet beter uit, wel integendeel. Je trekt wel lessen uit je daden, maar het systeem stuwt je niet vooruit. Als hulp maanden op zich laat wachten en als je op het einde van je straf zonder vangnet wordt buitengezet, dan word je echt niet vanzelf beter.

(*) Om privacyredenen zijn Danny en Maarten schuilnamen. Het gesprek vond plaats in de gevangenis van Hasselt samen met moreel consulent Germaine Drieskens.

Geert Dewaele
foto’s © Matthias Thijsen

De **Stichting voor Morele Bijstand aan Gevangenen (SMBG)** biedt morele bijstand in alle Belgische gevangenis. Gedetineerden kunnen bij moreel consulenten terecht voor een gesprek. Meer info over SMBG via de QR-code.

Heb je interesse om als vrijwillig moreel consulent actief te zijn in een gevangenis of detentiehuis? Stuur je motivatiebrief en cv naar admin@smbg-famd.be

Welke culturele werken kan een vrijdenker absoluut niet missen? Fotografie Lieve Blancquaert maakt haar selectie, opgetekend door Joke Goovaerts

Film: *Sentimental Value* van Joachim Trier

Een prachtige en waardevolle film over de rol van een vaderfiguur. Twee zussen, Nora en Agnes, worden na jaren opnieuw geconfronteerd met hun vader Gustav, ooit een gevierde regisseur die hen grotendeels in de steek liet. Wanneer hij Nora, zijn oudste dochter, uitnodigt voor een rol in zijn nieuwe film en zij weigert, geeft hij de rol aan een Amerikaanse actrice, waardoor oude wonden opnieuw openrijten.

De film toont hoe afwezigheid niet altijd kwaadwillig is. Soms is iemand gewoon niet in staat om meer te geven dan die heeft meegekregen. Gustav is geen monster, maar een man die gevangen zit in zijn eigen verleden, zijn eigen tekortkomingen. De jongste dochter die dat begint te begrijpen, vond ik bijzonder waardevol. Dat durven kijken naar het verleden, het openleggen en proberen te begrijpen waarom mensen zijn wie ze zijn, dat is voor mij essentieel. Het raakte me ook persoonlijk: mijn eigen vader heb ik nooit echt gekend. Hij stierf vorig jaar, na meer dan 25 jaar zonder contact. Verhalen over vaders blijven dus confronterend.

Muziek: Tiburtina Ensemble

En dan is er natuurlijk muziek. Als ik maar één iets mag meenemen, dan alles wat polyfoon is. Polyfonie is voor mij op sommige momenten het meest volmaakte en troostende wat er bestaat: meerdere stemmen die samen iets openen wat één stem nooit kan. Het tilt je op, het draagt je, het ademt.

Ik maakte een voorstelling met het Tiburtina Ensemble, een Tsjechisch vrouwenkoor van acht zangeressen. Hun middeleeuwse en vroegbarokke muziek raakt me diep. Hun klank is puur en krachtig, alsof ze een eeuwenoude draad opnieuw vastnemen en doorgeven.

© Vojtěch Havlík / Tiburtina Ensemble

Boek: *All Fours* van Miranda July

Als ik één boek mag meenemen, dan is het *All Fours* van Miranda July. Het is een vreemd, grappig en meeslepend werk. Vanaf de eerste pagina word je erin gezogen. In recensies wordt benadrukt dat het over een vrouw in de menopauze gaat, maar het verhaal is zoveel rijker dan dat. Het boek volgt een 45-jarige vrouw die besluit zichzelf opnieuw uit te vinden, zonder te weten waartoe dat zal leiden. Ze neemt risico's, bevraagt haar leven en haar burgerlijke bestaan, en gaat op een ongewone, soms bizarre manier op zoek naar zichzelf.

Ik vind *All Fours* een ongelofelijke aanrader. In het begin dacht ik dat het misschien een typisch vrouwenboek was, maar mijn man heeft het ook gelezen en hij heeft zich er niet alleen geweldig mee geamuseerd, maar er ook veel uitgehaald. Daarom zou ik het aan de hele wereld willen aanraden. July is ook filmregisseur, scenarioschrijver, actrice en dat voel je: haar werk is eigenzinnig, scherpzinnig en vol verbeelding.

Lieve Blancquaert

Foto: *Trace* van Marc De Blieck

Ik ontdekte het werk van Marc De Blieck pas onlangs. In het S.M.A.K. in Gent liep ik zonder veel verwachtingen een zaal binnen, tot ik plots voor een enorme foto van bloemen en natuur stond. Die overviel me volledig: ik werd er instant gelukkig van, op een manier die bijna fysiek aanvoelde. Waarom precies blijft moeilijk te benoemen.

Soms doet kunst iets met je dat zich niet laat analyseren. Misschien heeft het te maken met hoe Marc De Blieck werkt: met lagen van scherpte en onscherptheit die over elkaar schuiven, waardoor je als kijker niet alleen kijkt, maar bijna in het beeld wordt gezogen. Het grote formaat van de foto versterkt dat gevoel nog. Je staat er niet voor, je staat erin.

Theater: *Nooit Nooit* van WOLF WOLF

Ik heb *Nooit Nooit* in NTGent gezien, waar het in première ging, en het heeft me echt geraakt. Het uitgangspunt is eenvoudig en tegelijk diep ontroerend: het theaterarchief wordt leeggemaakt, alles dreigt weggegooid te worden, en vier jonge acteurs besluiten dat ze dat niet kunnen laten gebeuren. Ze nemen het waanzinnige, bijna dwaze besluit om het hele archief van buiten te leren, zodat het nooit verloren gaat.

Tijdens die megalomane onderneming worden ze vergezeld door een oudere archivaris, vertolkt door Fabrice Delecluse, die als stille maar krachtige rode draad door de voorstelling loopt. Eén scène raakte me bijzonder: Flor Van Severen brengt een soort ode aan zijn vader. Het wordt heel persoonlijk, heel kwetsbaar. Het stuk gaat over bewaren en verliezen, herinneren en vergeten, over wat we doorgeven en wat we kwijtraken. En het toont hoe jong talent met lef en kwetsbaarheid iets kan maken dat echt binnenkomt.

“Een lentefeest is meer dan een ceremonie, het is een startschot”

Twee generaties, twee verhalen, eenzelfde vonk. Film- en theaterregisseur Nic Balthazar (61) en comédienne Bregje Iding (28) blikken terug op hun lentefeest en hun feest vrijzinnige jeugd. Wat begon als een feestelijk overgangsmoment in een mooie outfit, groeide uit tot een ervaring die hen richting gaf in het leven. Over podiumkriebels, vrijdenken en de moed om je stem te laten horen.

Bregje Iding © Sylvie Lodewijks

Bregje Iding

Bregje is radiopresentatrice, comédienne en winnares van Humo's Comedy Cup 2025. Ze was pas de tweede vrouw in vijftien jaar tijd die de talentenwedstrijd won.

In 2004 mocht je als enthousiaste zevenjarige je lentefeest vieren. Wat herinner je je daar nog van?

Ik herinner me nog goed dat we mijn lentefeest in het Casino van Beringen vierden. Maar eerst kwamen we met mijn schoolgenoten van het Klaviertje uit Lommel samen met andere scholen uit Noord-Limburg. Ik stond tussen heel wat nieuwe gezichten, maar dat heeft ons niet tegengehouden. We vertrokken met z'n allen op een tweedaags kamp, waar we meteen een band kregen. Ik was vroeger een echt 'meisje-meisje'. Wat me toen heel enthousiast maakte voor mijn lentefeest, waren grappig genoeg de kleren, het kapsel en natuurlijk de fotoshoot. Het gevoel dat alles even om jou draait, ook op het podium.

Ik heb het lentefeest als iets heel leuks ervaren, mede dankzij het enthousiasme van mijn leerkracht niet-confessionele zedenleer, juffrouw Chris. Een sleutelfiguur op een belangrijk moment in je leven vergeet je niet snel.

We hebben toen samen met de grote feestelingen een toneelstuk op poten gezet. Ik snapte het stuk als zevenjarige niet altijd even goed, maar ik vond het heerlijk om met elkaar op een podium te staan. We zongen 'We Are the World' samen met de oudere kinderen, dat herinner ik me nog heel levendig. Vijf jaar later vierde ik mijn feest vrijzinnige jeugd. Een grappig detail: dj Faisal Chatar trad toen op tijdens mijn feest vrijzinnige jeugd. Intussen kom ik hem regelmatig in de showbizwereld tegen.

Had je toen al een passie voor de schijnwerpers?

Ja, dat zat er van jongs af aan in. In de kleuterschool kreeg ik al vaak een leidende rol in opvoeringen. Natuurlijk wist ik toen nog niet wat ik daar later mee zou doen. Die passie kan veel vormen aannemen, leerkracht worden bijvoorbeeld. Maar bij mij heeft ze een bijzondere richting genomen: eerst in de media als radiopresentatrice en later als comédienne.

Koos je bewust voor een lentefeest?

Zeker. Mijn broer deed het ook en mijn ouders zijn overtuigde vrijzinnig humanisten. Thuis spraken we veel over humanisme, over ethiek en moraal die van binnenuit komen. Mijn ouders zeiden altijd: "Je moet niet goed zijn omdat een god je anders straft, maar omdat het goed voelt. Je moet niet voor ons studeren, je moet het voor jezelf doen." Die gedachte heeft mij als opgroeiend kind gevormd. Later ben ik vrijwilliger bij deMens.nu geworden en hielp ik mee bij de infostand op Pukkelpop. Dat was altijd tof: je komt er in contact met heel diverse mensen uit verschillende generaties die je anders nooit zou ontmoeten. En toch ontstonden er echte vriendschappen daar op de wei in Kiewit.

Wat betekent vrijzinnig humanisme vandaag voor jou?

Zowel het lentefeest als het volgen van niet-confessionele zedenleer waren voor mij bewuste keuzes, al op jonge leeftijd. Ik was me echt bewust van dat humanistische vlammetje en ik was er trots op. In mijn klas volgde de ene helft godsdienst, de andere helft niet-confessionele zedenleer en één leerling islam. Niet iedereen zat met dezelfde vrijzinnige achtergrond of drijfveer in de klas, maar niet-confessionele zedenleer gaf iedereen wel een brede blik.

Vrijzinnigheid leert je om zelf te denken en je eigen mening te vormen. Die basis helpt mij vandaag enorm. Ik ben niet bang

Herinnering aan het lentefeest van Bregje Iding

om reacties uit te lokken, om een spiegel voor te houden. Dat is een bewuste keuze die mij vandaag houvast geeft als comédienne. Niet bevreesd zijn wat anderen van je denken, dat is het vrijzinnige kind in mij. Met mijn typetje van geprivilegieerd, wit, blond en rijk meisje op het podium houd ik een spiegel voor en lok ik reacties uit. Soms goede reacties, maar vaak ook negatieve. Het allerbelangrijkste bij comedy is dat je wordt onthouden. Dat betekent natuurlijk niet dat die karakterschetsen niet kunnen evolueren. Het is fijn om na Humo's Comedy Cup ook andere rollen te verkennen.

Wat wil je meegeven aan kinderen die nu hun lentefeest vieren?

Geniet ervan. Jij wordt gevierd: het gaat om jou en je vrienden. Het is het begin van een nieuwe fase in je leven. Het leven gaat snel, je moet er echt van genieten.

Nic Balthazar

Nic is televisiemaker, film- en theaterregisseur, presentator en klimaatactivist. Zijn recente 'Feelodrome' is een interactieve theatervoorstelling waarin mentale zelfzorg en verbondenheid centraal staan..

Jij deed je lentefeest in 1973 in Gent. Wat is je van die bijzondere dag bijgebleven?

Mijn lentefeest was eigenlijk het begin van alles. Ik was acht en kreeg samen met andere kinderen een bijzondere kans. Onder leiding van regisseur Eva Bal maakten we een theaterstuk, 'Vreemd kind in je straat'. Het verhaal ging over een meisje met groene haren dat nergens echt welkom was. Een ogenschijnlijk eenvoudig gegeven, maar in werkelijkheid een slimme metafoor voor racisme en onverdraagzaamheid. Ik kan die liedjes vandaag nog altijd meezingen.

Het was eigenlijk ongezien. Kinderen die zélf op een podium stonden om iets aan andere kinderen te vertellen. Geen brave 'opzegversie' van wat grote mensen hadden bedacht, maar een verhaal dat echt van ons was. Alsof we samen ontdekten: hé, wij kunnen ook een boodschap brengen, wij mogen ook spreken. Het stuk bleek zo sterk en relevant dat het later in een professionele context werd hernomen, met onder meer Josse De Pauw. Sommige kinderen, onder wie ikzelf, mochten in die latere versie meespelen.

Je hebt toen als jonge kerel koningin Fabiola mogen ontmoeten. Hoe is dat gebeurd?

We trokken met het theaterstuk door Europa en later zelfs naar de Verenigde Staten. Daar ontmoetten we koningin Fabiola bij een van onze optredens. Het was een waanzinnig

“Het is duidelijk dat vrijzinnige waarden geen vanzelfsprekendheid zijn en nooit definitief verworven zijn”

avontuur. Naar Amerika vliegen was toen iets wat niet veel mensen meemaakten. Plots stonden wij daar. Het gezelschap schopte het zelfs tot optredens op Broadway in New York. Dat was het begin van mijn liefde voor theater. Dankzij mijn lentefeest en feest vrijzinnige jeugd heb ik die passie voor theater en later voor film mogen ontdekken.

Was je je toen al bewust van die vrijzinnige waarden?

Ik ben opgegroeid in wat ik lachend 'een vrijzinnig nest met twee papenvreters' noem. Vrijzinnigheid zat gewoon in ons dagelijkse leven. We vierden kerst, mét boom en krans aan de deur. Maar als ik vroeg waarom, werd stevast gezegd: "Kerst is de winterzonnepunt, een heidens feest dat later werd overgenomen." Dat kritische denken zat er altijd in. Tegelijk probeerde ik soms al eens te rebelleren tegen die vanzelfsprekendheid. Dan grapte ik dat ik godsdienst zou gaan volgen. Dat is er natuurlijk nooit van gekomen, maar het typeerde wel de sfeer: er mocht gedacht en gekozen worden. Dankzij mijn leerkrachten zedenleer leerde ik echt nadenken over die vrijzinnige waarden. In het theaterstuk zaten die waarden eigenlijk ook al vervat. We spraken over uitsluiting en racisme op een moment dat dat maatschappelijke debat minder luid werd gevoerd dan vandaag. Het verhaal liep goed af, maar de boodschap was duidelijk en relevant: verschil hoeft geen bedreiging te zijn.

Is er iets uit die periode dat je pas later écht bent gaan begrijpen?

Wat ik pas later heb beseft, is hoe kwetsbaar die waarden zijn. Als kind vond ik ze vanzelfsprekend. Maar als ik nu kijk naar de extreemrechtse ideologieën, de onverdraagzaamheid in de samenleving, religies die de vrijheid van denken en doen beperken ..., dan is het duidelijk dat vrijzinnige waarden geen vanzelfsprekendheid zijn en dat die rechten nooit definitief verworven zijn. Dat besepte ik als kind natuurlijk nog niet.

Nic Balthazar © Lieve Blanquaert

Hoe zou een lentefeest er vandaag de dag voor jou mogen uitzien?

Ik heb ondertussen verschillende feesten meegemaakt: bij mijn eigen kinderen, neefjes en nichtjes ... Wat me soms opvalt, is dat volwassenen graag uitleggen hoe het leven in elkaar zit. Maar moet het feest niet in de eerste plaats van de kinderen zelf zijn? Geef hen het woord. Laat hen creëren, spelen, zingen. Maak er een moment van met échte autonomie, waarbij ze zelf iets mogen zeggen over de wereld waarin ze opgroeien. Theater, muziek, film, poëzie ... het maakt niet uit welke vorm, zolang het hún stem is. Een lentefeest is meer dan een ceremonie. Het is een startschot. Een kind dat ontdekt: ik mag denken, spreken en dromen. Als je dat op jonge leeftijd mag ervaren, kan dat een heel leven richting geven.

Jana Peeters

Stilstaan bij belangrijke momenten: voor zesjarigen is er het **lentefeest**, voor twaalfjarigen het **feest vrijzinnige jeugd**.

Meer info via de QR-code.

Nic Balthazar, tweede van rechts, ontmoet koningin Fabiola na een theatervoorstelling, een uitloper van zijn lentefeest

Emma Braeckevelt

Een fotograaf met een bijzonder oog voor mensen geeft ons een blik door de lens

“Florentina, 86 jaar, met Italiaanse roots. We spraken elkaar op het terras van Le Petit Lion op een frisse winteravond onder een gedeelde sigaret en een pot koffie - voor mij een pint. Ze vertelde me dat ze de oorlog nog had meegemaakt. Gaf me een compliment over mijn baret, waarna ik opmerkte dat hij haar ook goed zou staan. Na het passen heb ik haar gezegd dat ze hem mocht houden. Ze was heel content. Ik bleef bij haar wachten tot de taxi haar kwam ophalen, zodat ze veilig thuis raakte.”

Emma Braeckevelt (31) woont in Sint-Jans-Molenbeek en is straatfotograaf en laatstejaarsstudente fotografie aan de LUCA School of Arts in Brussel. Connectie is de rode draad in haar werk. Elk beeld begint bij een ontmoeting, een gesprek, een moment van wederzijdse erkenning. Met haar camera trekt ze dagelijks door de Brusselse straten op zoek naar de stille menselijkheid van het alledaagse: iemand die dagdroomt op de tram, dakloze mensen die deel uitmaken van het stadsleven, onbekenden die ze onderweg ontmoet. Ze fotografeert wat ze ziet, eerlijk en zonder pose. Haar achtergrond in de psychiatrische zorg gaf haar een bijzondere antenne voor kwetsbaarheid, een empathie die verweven zit in elk beeld dat ze neemt.

“Deze prachtige man ontmoette ik ook in Le Petit Lion. Zijn naam ontsnapt me even. Hij dronk binnen een koffie en rookte zijn pijp. Ik merkte hem op en ging ogenblikkelijk naar hem toe. Ik vroeg hem om een portret en hij stemde ermee in. We praatten niet veel, hij zette zich buiten en keek zelfverzekerd in de camera. Ik vroeg hem of hij de beelden wilde ontvangen, hij bedankte me vriendelijk.”

“In de zomer kwam ik een man tegen die lag te slapen op het Poelaertplein, aan de ingang van de ondergrondse parking. Ik passeerde een aantal keer, keek of hij nog ademhaalde en besloot een portret te nemen van zijn voeten die uit zijn slaapzak piepten.”

Foto op de backcover

“De man die ik op tram 82 ontmoette toen zijn kookwekker luid afliep in een stille tram. Hij haalde hem uit zijn jas, zette hem af en ik keek hem nieuwsgierig aan. Hij legde me uit dat hij al een uurtje buiten was geweest. We glimlachten naar elkaar en hij deed er nog een uurtje bij. Ik vroeg hem voor een portret, aangezien ik de kookwekker als tijdsaanduiding heel poëtisch vond.”

“Denk voor jezelf: het is de beste vorm van verzet die we hebben”

Op zaterdag 7 maart was filosofe Alicja Gescinska (44) te gast op Vrij-Spraak in Het Predikheren in Mechelen. Het ideeënfestival brengt uiteenlopende denkers en doeners samen rond het thema verzet. In haar nieuwe boek portretteert Alicja tien vrouwen die laten zien dat er ook in duistere tijden ruimte voor weerstand en hoop blijft. “Denk voor jezelf. Geef dat niet uit handen. Het is misschien wel de beste vorm van verzet die we hebben.”

We worden warm ontvangen door Gescinska, haar levenspartner en de familiehond Zizou. In de living staat een piramide van dozen met haar nieuwe boek, *Vrouwen in duistere tijden: tien denkers van blijvende betekenis*, dat vlot de weg naar het leespubliek vindt. Vijftien jaar geleden ontving ze een prijs van deMens.nu voor haar filosofische debuut, *De verovering van de vrijheid*. In dat boek hield ze een warm pleidooi voor positieve vrijheid, een thema dat centraal staat in haar visie op mens en maatschappij. Ze legt het graag nog eens voor ons uit.

“Er zijn meerdere vrijheidsvisies en we praten vaak naast elkaar. Neem de discussie rond mondkapjes tijdens corona. De ene groep zei: ‘Als de staat ons verplicht mondkapjes te dragen, dan worden we beroofd van vrijheid.’ De andere zei: ‘Het is net omdat we allemaal mondkapjes moeten dragen dat we vrijheid krijgen, zodat we op de bus kunnen, naar het ziekenhuis kunnen, buiten kunnen komen, waarbij de staat rekening houdt met de zwakkere.’

De een vertrekt vanuit een negatieve vrijheidsvisie, de ander vanuit een positieve. Negatieve vrijheid kijkt naar de externe

condities: verboden en geboden in een samenleving. Is er geen censuur, kan ik een bibliotheek of boekhandel binnenstappen, dan ben ik vrij om te lezen. Positieve vrijheid kijkt ook naar vaardigheden: heb je de vaardigheid om te lezen? Een analfabeet is niet vrij om te lezen.

In naam van vrijheid kan zoveel gezegd worden dat we botsen, en dat heeft te maken met hoe je vrijheid definieert. Dat is geen puur filosofische spelerei: het heeft echt impact op beleid. Iedereen mag studeren, maar als er in de universiteitsbanken heel weinig vrouwen of mensen met een migratieachtergrond zitten, hoe vrij is onze samenleving dan? Welke vrijheid, en voor wie? Het kan dus dat onder de vlag van vrijheid veel onvrijheid voor jou persoonlijk schuilt.”

Is er vanuit de Belgische politiek te veel focus op negatieve vrijheid?

Dat hangt ervan af, want het is vaak thema-afhankelijk. Maar je ziet wel dat Europa aan het verrechtzen is en dat er een tendens naar negatieve vrijheid is, een vrijheid die vooral de sterken in de samenleving ten goede komt. Tegelijk zien we

Alicja Gescinska: “Ik pleit voor genuanceerde stemmen en bruggenbouwers. We hebben hen nodig om het gesprek gaande te houden.”

dat veel opgebouwde welzijnsnetwerken die positieve vrijheid ondersteunen, worden afgebroken.

Een ander groot thema in mijn werk is betrokkenheid en medemenselijkheid: de incorporatie van de ander in je wereldbeeld. Als je puur naar jezelf kijkt - “ik, wat heb ik nodig?” - denken we snel in termen van negatieve vrijheid. Maar we zijn geen eiland. We moeten met anderen samenleven, of we dat nu willen of niet. De vraag is dus welke vrijheid in een samenleving te verkiezen is, en dan kom je toch bij een positieve vrijheid uit. In een samenleving moet je vrij zijn met elkaar, niet naast elkaar en al zeker niet ten koste van elkaar.

In je recente boek *Vrouwen in duistere tijden* belicht je tien denkers uit de vorige eeuw. Wat is de rode draad die hen verbindt?

Er lopen verschillende rode draden door elkaar, maar een van de belangrijkste thema's is de slingerbeweging die in

elke samenleving aanwezig is: die van humaniseren en dehumaniseren. We kunnen elkaar ontmenselijken, maar we kunnen elkaar ook meer tot mens maken.

De twintigste eeuw kende grote aardverschuivingen: twee wereldoorlogen en de opkomst van ismen zoals nazisme, fascisme en communisme. De vele slachtoffers konden vallen omdat ze eerst ontmenselijkt werden. Dat begon al decennia eerder, in de taal, in de manier waarop over een groep werd gedacht en gesproken.

Dat zie je bij alle genocides en oorlogen: ze beginnen niet met bommen of wapens, maar in de taal, in hoe we over een andere mens denken en spreken. De vrouwen uit mijn boek hebben dat aan den lijve ondervonden; sommigen maakten zelf deel uit van die ontmenselijkte groepen. Het zijn zeer moedige vrouwen die alles hebben ingezet om die slingerbeweging meer naar het humaniseren te brengen.

Veel van wat zich in de twintigste eeuw afspeelde, zien we vandaag opnieuw. We ontmenselijken anderen nog altijd of zien de menselijkheid in de ander niet als volwaardig. Ik vind het te makkelijk om te zeggen dat oorlog van alle tijden is. Net daarom moeten we ons afvragen wat er aan de bron ligt en hoe we dat kunnen veranderen. Hoe vermijden we dat de slinger opnieuw in de verkeerde richting uitslaat? Ik denk dat er op ieder van ons een verantwoordelijkheid rust, al is dat geen populaire boodschap.

Waarom koos je voor tien vrouwen?

Tijdens mijn studie moraalwetenschappen heb ik over geen enkele van die vrouwen les gekregen en dat vond ik stuitend. Als je een overzicht van de filosofie krijgt, zijn dat bijna altijd mannen. De uitleg was dat er vroeger weinig vrouwelijke denkers waren omdat ze de kans niet kregen, op een paar uitzonderingen na.

Ik geloofde toen dat het anders en beter zou worden, dat er meer appreciatie voor de vrouw als denkend wezen zou komen. Maar ik ben nu al twintig jaar professioneel met filosofie bezig en merk dat dat niet klopt. Vrouwen worden nog altijd minder gelezen, minder geapprecieerd en minder als grote geesten gezien. Terwijl die tien vrouwen leefden, dachten en schreven in de twintigste eeuw, een periode die wél vaak aan bod komt. Er is dus een vorm van seksisme in de filosofie geslopen.

Je ziet het vandaag ook nog in opleidingen: in het begin zitten er vaak evenveel of meer vrouwen, ze halen betere cijfers en schrijven sterke thesissen. Bij doctoraten is het nog fiftyfifty, maar daarna kantelt het: minder vrouwen bij postdocs, nog minder bij docenten en bij hoogleraren lopen we duidelijk achter.

Ik zeg dat niet alleen omdat we die vrouwen tekortdoen. We doen ook onszelf tekort, ons eigen denken. We verarmen onze wereld ermee. Die vrouwen zijn een enorme bron van rijkdom, niet alleen voor vrouwen, maar voor ons allemaal. Daarom heb ik bewust voor die tien vrouwelijke denkers gekozen: ze zijn voor mij belangrijk en ik wil ze delen, omdat ze ook voor anderen een inspiratiebron kunnen zijn.

In de Verenigde Staten staat de democratie onder druk. Hoe kunnen mensen verzet bieden?

De VS is altijd een goede casestudy, omdat we een zekere afstand hebben om te kijken wat er gaande is. Bovendien waaien ontwikkelingen vaak over naar ons oude continent, zoals Black Lives Matter, MeToo of de manosphere.

Je ziet hoe macht en kapitaal zich rond figuren als president Trump clusteren. Onze tijden worden duisterder en dat gaat hand in hand met autoritaire figuren. Ik schrijf vaak dat het niet goed gaat met onze liberale democratie: we schuiven op naar een illiberale democratie die kan evolueren naar

meer autoritaire vormen, zelfs tot een dictatuur. Dat is geen paniekzaaijerij: onderzoekers meten jaar na jaar hoe het met onze vrijheden en burgerlijke rechten is gesteld, en wereldwijd zien we die vrijheden verkrummen.

Je leven kan er nog goed uitzien, terwijl de vrijheid in je land achteruitgaat. Dat vraagt burgerzin en de inspanning om geïnformeerd en kritisch te zijn. Voor mij is de belangrijkste aansporing: denk voor jezelf. Kritisch denken betekent niet alleen scherpe meningen hebben, maar ook jezelf de vraag stellen waarom je denkt wat je denkt, welke bronnen je denken voeden en of je niet gevormd bent door een bubbel of traditie.

Door sociale media en artificiële intelligentie hebben we vaak de schijn dat we kritisch denken, terwijl we soms vooral een echo van anderen zijn. Iedereen vindt zichzelf open-minded, maar bijna niemand vraagt zich af of die niet gewoon napraat wat de omgeving zegt. Echt kritisch denken betekent ook proberen te begrijpen waarom anderen denken wat ze denken en waarom jij denkt wat jij denkt.

Als we naar extreme voorbeelden zoals Poetins Rusland of Trumps Amerika kijken, vragen we ons af hoe mensen dat kunnen toelaten. Maar zonder het te rechtvaardigen moeten we ook proberen te begrijpen waarom mensen zo stemmen. Hadden wij daar geleefd, dan hadden wij misschien ook anders gedacht.

Als publiek filosoof wil ik mensen uitnodigen: denk voor jezelf. Geef dat niet uit handen. Het is misschien wel de beste vorm van verzet die we hebben.

In China en Rusland is het moeilijker om tot informatie en dus kritisch denken te komen. Is er nog hoop voor die samenlevingen?

Dat klopt. Het is veel moeilijker om kritisch te denken in een land dat je van informatie afsnijdt, het internet controleert en mensen viseert en straft omdat ze vragen stellen. Daarom hamer ik zo op vrije meningsuiting. Niets is zo belangrijk als voor jezelf kunnen denken en spreken. Dat is helemaal niet evident in veel regimes en landen. Zolang je het kan, mag je dat niet als vanzelfsprekend nemen. Vrijheden die verworven zijn, kunnen ook verloren gaan.

Veel mensen maken geen gebruik van hun vrijheden: ze blijven zich niet informeren of waarderen niet wat we hebben. Men klaagt soms dat we hier in België niets meer mogen zeggen, maar je kan gerust kritiek op de politiek geven zonder dat de politie aan je deur staat of je in de gevangenis belandt.

Om op je vraag terug te komen: ja, er is hoop, ook voor Rusland en China, omdat niets voor eeuwig is, ook dictatoriale regimes niet. Er zijn er genoeg geweest die uiteindelijk gevallen zijn. Soms hebben die donkere hoofdstukken decennia

geduurd, zoals het communisme in Polen, maar ook daar kwam een einde aan. Zo kan er ook een einde aan donkere tijden in Rusland of China komen, maar dat is geen proces van één dag. Burgerzin en kritisch denken vragen tijd om te groeien, zeker in samenlevingen die lang van informatie zijn afgesneden of waar kritisch denken werd bestraft.

En natuurlijk zijn er vandaag nog kritische denkers in Rusland, Iran en andere landen die in de gevangenis zitten vanwege hun denken. Het is dus mogelijk om kritisch te blijven, maar vaak tegen een groot persoonlijk risico. Niet iedereen heeft de moed of wil om zijn leven in de schaal te leggen voor vrijheid. Sommigen verkiezen een comfortabel leven boven een leven in vrijheid.

Hoe evalueer je de vrije meningsuiting in België?

In België gaat het goed. We moeten durven toegeven wanneer dingen goed gaan, al zijn er natuurlijk ook knelpunten. In vergelijking met landen zoals Iran hebben wij hier zeer goede omstandigheden voor vrije meningsuiting.

Het grootste probleem is zelfcensuur. Als voorzitter van PEN Vlaanderen sta ik in contact met veel schrijvers en merk ik dat sommigen bepaalde dingen niet schrijven. Niet omdat het verboden is of omdat ze in de gevangenis zouden belanden, maar omdat ze geen trollenleger over zich heen willen krijgen, geen strijd willen aangaan of niet verkeerd begrepen willen worden.

Dat is nefast voor het debat. Iemand zegt A, iemand anders zegt B en een derde probeert te nuanceren en zegt: misschien zit er iets in A én B. Maar net die genuanceerde stemmen worden vaak afgeschoten: dus jij steunt B? Terwijl ze gewoon proberen te begrijpen en te nuanceren.

Het gevolg is dat veel mensen dan denken: laat maar, ik houd me erbuiten. En dat is jammer. We moeten het vermogen om met elkaar te praten en van mening te verschillen, telkens opnieuw aanwakkeren, aan de gezinstafel én in het publieke debat.

Anders krijg je wat we in de VS zien: bubbels die naast elkaar leven, met hun eigen media en kanalen, en die elkaar niet meer ontmoeten. Dan leef je als samenlevingen naast elkaar. Daarom pleit ik voor genuanceerde stemmen en bruggenbouwers. Zij worden vaak van twee kanten onbegrepen, maar we hebben hen nodig om het gesprek gaande te houden.

Welke rol speelt onderwijs in een gezonde democratie?

Filosoof Edith Stein legde sterk de nadruk op empathie, ook in het onderwijs. Maar haar begrip van empathie verschilt van hoe we dat vandaag vaak invullen. Voor Stein was empathie geen loutere emotie of ontroering, maar ook een

Alicja Gescinska: “Empathie en medemenselijkheid zijn een opdracht voor ons allemaal.”

cognitief vermogen: het vermogen om te begrijpen wat er in een ander omgaat en daar gepast op te reageren. Het is niet hetzelfde als sympathie. Je kan geen sympathie voor iemand voelen en toch empathisch zijn, omdat je begrijpt wat er in die persoon leeft.

Als we naar ons onderwijs kijken, zie je dat we geëvolueerd zijn naar een zeer prestatiegerichte maatschappij. Alles moet worden gemeten. Of iemand een goede leerling is, leiden we af uit het rapport: de percentages voor wiskunde, Frans of Latijn. Goede punten maken een goede leerling. Maar dat kan misleidend zijn.

Een belangrijke vraag is ook: ben je een goede mens? Houd je rekening met anderen in je klas? Merk je dat iemand achterblijft of gepest wordt? Besef je dat niet iedereen in een warm bed slaapt of met een volle maag naar school komt? Dat bewustzijn en die affiniteit vind ik minstens even belangrijk als hoge cijfers.

In een prestatiegerichte maatschappij kunnen we geweldige bruggen bouwen en supersnelle technologie ontwikkelen, maar tegelijk in een samenleving met weinig warmte terechtkomen. Daarom moeten we die menselijke vaardigheden meer zien en waarderen, niet alleen in het onderwijs, maar ook in culturele centra, sportclubs en andere contexten. Empathie en medemenselijkheid zijn een opdracht voor ons allemaal.

Bert Goossens
foto's © Dimitri De Smet

DOORDACHT

Kurt Van Eeghem kijkt op zijn eigen originele manier naar de samenleving

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

“

Het beste portret dat ik ooit heb gezien

Giambattista Pamphilj werd op 15 september 1644 ingezegend als paus Innocentius X na een uitzonderlijk lang conclaaf. Er was dat ‘ambetante’ verzet van kardinaal Mazarin die hem ronduit een zwakke figuur noemde. Wat hij ook was, ook al speelden er andere redenen. Die lucratieve positie zag Mazarin liever naar iemand van zijn keuze gaan. Het werd Innocentius X, de innocente, de onschuldige, de onberispelijke, de onbaatzuchtige.

Onbaatzuchtig was hij niet. Ze noemden hem de paus van het nepotisme. Een paus is ook maar een mens, liever verdeelde hij belangrijke titels onder familie en vrienden. Innocentius X spande daarin de kroon, of moet ik zeggen de tiara. Neven en nichten konden op de mooiste posten rekenen. De vrouw in de schaduw was de immens rijke, heerszuchtige schoonzus van de paus, Olimpia Maidalchini, spottend ‘la papessa’ genoemd. Zij speelde met de draden die de paus lieten dansen.

In de pompeuze gangen van haar immense paleis in Rome, de Galleria Pamphilj, hangt ze meermaals vereeuwigd aan de muren, een vrouw die niet over zich heen laat lopen, de verwaandheid spat bijwijlen van de doeken. Olimpia droeg de broek in het Vaticaan, er verscheen ooit een boekje over ‘hoe donna Olimpia de kerk bestuurde tijdens het pontificaat van Innocentius X’. De door en door hebzuchtige edele dame zou zelfs, ik zeg wel zou, een minnares van de paus zijn geweest. Bij dat soort uitspraken trillen de muren van het Vaticaan al lang niet meer, daar stapelen schandalen zich op. Terug naar die arme Innocentius, de man in de schaduw van een, zoals je op de schilderijen ziet, steeds verder uitdijende Olimpia.

Het paleis toont ook enkele portretten van Innocentius X. In een klein salon aan het eind van een lange met goud en krullen versierde gang word ik als door de bliksem door twee werken getroffen. Er is een werkelijk perfecte buste van de paus gemaakt door Gian Lorenzo Bernini, de grootmeester van de Romeinse barok. Dit is een volmaakt kunstwerk, een waar hoogtepunt. We zien een paus die streng is maar rechtvaardig, vaderlijk en moedig, een bekwame, grote paus.

Aan de overzijde hangt de ware Innocentius X. Tientallen minuten staar ik naar het beste portret dat ik ooit heb gezien. Vanop de pauselijke troon kijkt de paus mij argwanend aan. Een zijdelingse blik, doordesemd van wrok, met listige lippen die een ijselijke mond omspannen. Met subtiële penseelstreken tast Diego Velázquez, want hij is de dader van deze picturale moord, naar het duistere karakter van Giambattista Pamphilj. Het wordt verbijsterend helder hoe de kunstenaar over hem dacht.

Pamphilj leerde Velázquez kennen toen die als nuntius in Madrid werkte. Bij een bezoek als hofschilder van de Spaanse koning aan het Vaticaan werd hij hartelijk ontvangen en volgde de opdracht voor een portret. Met een ongekennde losheid die zeer hedendaags aandoet, met alleen rode en witte tinten tegen een zwarte achtergrond ontwikkelde Velázquez een ongekennde spanning. Het portret toont tegelijk de kwetsbaarheid van de paus, zijn angsten en fascinaties. ‘Tropo vero’ opperde Innocentius verschrikt toen hij het resultaat zag. Zo bleef ik lang naar de oude machthebber kijken en dacht aan Trump. Hoe zou Velázquez die tiran ontluisteren, hoe vernietigend zou hij de perverse en toch onbeduidende ‘inhoud’ van Donald schilderen? Ik wandelde verder langs de overdreven gouden versierselen van de Galleria Pamphilj.

Vrijzinnig Centrum Liedts

Het Vrijzinnig Centrum Liedts in Oudenaarde bevindt zich op een historische locatie, midden in de natuur. Het opende de deuren in 1996 en biedt onderdak aan lokale vrijzinnige verenigingen en het huisvandeMens.

Binnenaanzicht van het Liedtskasteel

Van stadsversterking naar privétuin

Het Vrijzinnig Centrum Liedts in Oudenaarde is een plek die tot de verbeelding spreekt; ze heeft dan ook een rijke geschiedenis. Waar zich vandaag dit mooie eclectische kasteeltje in een groene long van de stad bevindt, stond ooit een imposante stadsversterking. Eeuwenlang vormden grachten, wallen en bastions een beschermende gordel rond de stad. Die versterking staat aanvankelijk onder Spaans bewind, maar wordt later in de 17de eeuw grondig uitgebreid door niemand minder dan Sébastien Le Prestre de Vauban, de bekende militaire architect van koning Lodewijk XIV. Toen keizer Jozef II in 1782 besliste om de verdedigingswerken te verkopen, kwamen delen van de grond in handen van de familie Liedts, een invloedrijke Oudenaardse familie.

Guillaume Liedts en zijn erfgenamen grepen die kans om op de voormalige vestinggronden een indrukwekkende privétuin te creëren, volledig in de stijl van de Engelse landschappelijke tuinkunst. Dat betekende slingerende paden, glooiende heuveltjes, vijvers met fontein, rustieke bruggetjes, priëlen en statige bomen. Het bestaande terrein inclusief één ravelijn, een vijfhoekig stuk van de vesting, uit de Hollandse periode werd slim geïntegreerd in het ontwerp.

Van buitenverblijf naar kasteel

Rond 1860 bouwde de prominente politicus en jurist Charles Liedts zijn buitenverblijf op die grond. Hij was een van de grote figuren van het jonge België: revolutionair in 1830, nadien Kamervoorzitter, minister van Binnenlandse Zaken én

De vrijzinnige gemeenschap in Oudenaarde is gehuisvest in het 19de-eeuwse eclectische kasteel dat aan de familie Liedts toebehoorde

Financiën, gouverneur van Brabant en Henegouwen, en zelfs medearchitect van de latere Raad van State. In 1870 werd hij baron, met als persoonlijk motto: “All for Duty.”

In 1883 verbouwde zijn zoon Amedée Liedts het landhuis finaal tot het huidige eclectische kasteel, met trapgevels, glas-in-loodramen, een toren en rijke ornamenten met verwijzingen naar de familie. Onder andere de initialen van zijn vrouw Augusta Godin zijn nog steeds in het glaswerk van het kasteel te zien.

Toen Amedée in 1907 kwam te overlijden, schonk hij het kasteel samen met het domein, de kunstcollectie en de bibliotheek aan de stad Oudenaarde. Hij stelde wel als voorwaarde dat de eigendom altijd een publieke functie zou hebben en dat de begrenzing van het park niet zou wijzigen.

In de jaren nadien deed het kasteel onder meer dienst als een casino voor Duitse officieren tijdens de Eerste Wereldoorlog en een tijdelijke rechtbank kort na de oorlog. Na de Tweede Wereldoorlog werd het park toegankelijk voor bezoekers, waarbij het vooral een sociale functie kreeg. In 1996 kreeg het ‘Vrijzinnig Huis’ onderdak in een gedeelte van de locatie.

Vrijzinnig Centrum Liedts

Vanaf 1980 lijkt de vrijzinnige gemeenschap in Oudenaarde op weg naar een eigen centrum, onder een coalitie van christendemocraten en socialisten. Maar wanneer die coalitie van

CVP-SP uit elkaar valt, vallen ook de plannen voor een eigen centrum in het water. Later in 1995 slaan enkele lokale verenigingen opnieuw de handen in elkaar en vormen samen vzw Vrijzinnig Huis. Die zal optreden als gesprekspartner met de stad in de zoektocht naar een geschikte locatie voor een vrijzinnig centrum.

Een jaar later keurt de gemeenteraad het voorstel goed dat de vzw huisvesting geeft in de benedenverdieping van het Liedtskasteel. En op 13 december 1996 opent het vrijzinnig centrum officieel de deuren. Aanvankelijk delen de vrijzinnigen het gebouw met de groendienst, maar uiteindelijk verkrijgen ze in 2000 het volledige gebruik van het pand. In 2006 verandert de naam in Vrijzinnig Centrum Liedts, met het oog op een grotere bekendheid en een verwijzing naar wijlen baron Charles Liedts die een vrijzinnige liberaal was.

Vandaag vinden we er een waaier aan vrijzinnige verenigingen die er hun werking en activiteiten organiseren. Ook het huisvandeMens is er actief en zelfs niet-vrijzinnige verenigingen kunnen gebruikmaken van de infrastructuur.

In het boek ‘Ongelooflijke ontmoetingen’ van Elise Dewilde, een publicatie van CAVA, lees je meer boeiende verhalen over vrijzinnige centra in Vlaanderen en Brussel.

Dimitri De Smet
foto's © Arne Van Lierde

“We moeten jongeren een stem in het AI-debat geven”

Andres Algaba (32) is onderzoeker bij het Data Analytics Lab aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij bestudeert er de wisselwerking tussen grote taalmodellen zoals ChatGPT, wetenschapsautomatisering en innovatie. In zijn functie zet hij sterk in op het belang van AI-geletterdheid: begrijpen hoe deze modellen werken, én hoe we ze transparant en ethisch kunnen inzetten. “De manier waarop we AI gebruiken, kunnen we nog verbeteren.” Gesprek met een jonge wetenschapper die het verschil en de toekomst maakt.

We ontmoeten Andres Algaba bij de onderzoeksgroep, recht tegenover de campus van de Vrije Universiteit Brussel. De hal is opgefleurd met planten in alle kleuren en maten; een uit de hand gelopen adoptieproject van een van de professoren. Naast zijn onderzoek doceert Algaba econometrie en maakt hij deel uit van De Jonge Academie, wat zijn maatschappelijk engagement benadrukt.

“De Jonge Academie bestaat uit een vijftigtal wetenschappers en kunstenaars die op excellentie en motivatie geselecteerd worden. We proberen vanuit wetenschap en kunst een maatschappelijk relevante bijdrage te leveren, onder meer via wetenschapscommunicatie en door structurele problemen binnen universiteiten bespreekbaar te maken, zoals grensoverschrijdend gedrag. Vanuit mijn expertise rond AI denk ik mee na over hoe artificiële intelligentie vandaag aan Vlaamse universiteiten en in de samenleving wordt ingezet.”

Wat zou je mensen die in het onderwijs staan aanraden in de omgang met AI?

We moeten beseffen dat valsspelen geen nieuw fenomeen

is. Wat wél nieuw is, is dat er nu een systeem bestaat dat de meeste schooltaken, ook die aan de universiteit, vrijwel vlekkeloos kan maken. Daardoor verliezen opdrachten die studenten buiten de les maken, zoals een thesis, een stuk van hun waarde. Dat probleem speelt niet alleen in taalvakken, maar evenzeer in de exacte wetenschappen. Er bestaan wel systemen die AI kunnen detecteren, maar die bieden ook geen wonderoplossing.

Als ik twee kernadviezen mag geven. Ten eerste, pas de evaluatievormen aan en breng studenten opnieuw vaker naar gecontroleerde omgevingen, zoals de aula. AI kan daarbij net ondersteunend werken, bijvoorbeeld om correcties sneller en consistentier te laten verlopen. Wij organiseren daar met ons lab concrete projecten rond hier op de campus.

Ten tweede, bewaak de kerncompetenties. Soms hoor je de vraag: als AI iets kan, moeten wij het dan zelf nog wel kunnen? We mogen niet in die val trappen. Als morgen onze rekenmachines uitvallen, moeten we nog altijd kunnen rekenen. Onderwijs moet blijven inzetten op begrip én kritische reflectie.

Kan je één concreet voorbeeld geven van hoe AI ons vandaag als samenleving kan helpen?

AI is op zich een goede technologie, maar de manier waarop we ze gebruiken kan nog beter. Wat ik bijvoorbeeld soms doe, is aan een AI-systeem vragen: “Dit is een persartikel vanuit een bepaald standpunt. Welke andere standpunten zijn online beschikbaar en kan je die samenvatten?” Zo krijg je snel een overzicht van verschillende perspectieven en stap je makkelijker uit je eigen bubbel. Zulke toepassingen hebben een duidelijke maatschappelijke meerwaarde, maar worden nog te weinig doordacht ingezet.

Tegelijk maakt AI ons werk efficiënter. Coderen, transcripties maken of interviews uitwerken gaat sneller, waardoor er meer ruimte ontstaat voor verdieping, creativiteit en wat mensen écht graag doen. Ik merk dat zelf ook in mijn job. De fundamentele vraag is dan ook wat we met die productiviteitswinst doen: kiezen we ervoor om gewoon harder te werken of maken we onze jobs leuker en inhoudelijk rijker?

Wat zie jij als de grootste uitdaging rond AI?

Er zijn veel uitdagingen. Maar voor mij ligt de grootste in de vraag wat er gebeurt als AI op een dag écht substantieel slimmer wordt dan de mens. Niet alleen beter in specifieke taken, maar in staat om autonoom te innoveren en zelf wetenschap te bedrijven. Stel dat zo’n systeem een doorbraak realiseert in de genezing van kanker: wordt die kennis dan gedeeld in het algemeen belang of afgeschermd achter patenten en betaalmuren? Dat is geen technische kwestie, maar een fundamentele maatschappelijke en ethische keuze.

Daarnaast is er de vraag wie ervan profiteert als zulke systemen op grote schaal menselijke arbeid vervangen. Wie krijgt de economische waarde en de macht die daaruit voortvloeien? Hoe organiseren we herverdeling? En dan nog de geopolitieke factor: welk land of welke speler zal die technologie als eerste in handen krijgen?

Tot slot is er de spanning tussen mens en machine. Als er morgen zo’n systeem wordt ontwikkeld, zal het dan handelen zoals wij het bedoelen? Of wordt de mens in dat verhaal eerder een last dan een baat?

Als je die uitdagingen hoort, zou leren omgaan met AI dan geen verplicht vak in ons onderwijs moeten zijn?

Ja, ik denk van wel. Jongeren komen vandaag al op heel jonge leeftijd in contact met AI via hun smartphone. Ik laat mijn dochter van vier soms met een AI-systeem praten. Het is moeilijk uit te leggen dat ze niet met een persoon praat. Het voelt zó echt dat het onderscheid tussen mens en machine vervaagt. Je kan er niet vroeg genoeg mee beginnen om jongeren te leren hoe ze daarmee moeten omgaan.

Andres Algaba, onderzoeker bij het Data Analytics Lab aan de VUB:
“Onderwijs moet blijven inzetten op begrip én kritische reflectie.”

Daarnaast moeten jongeren ook een stem krijgen in het maatschappelijke debat over AI. Maar dat kan alleen als ze goed geïnformeerd zijn over de mogelijkheden én de beperkingen. Dat is voor mij een belangrijke motivatie om aan wetenschapscommunicatie te doen en hier aan de VUB langs verschillende faculteiten te trekken. Die kennis mag niet exclusief bij ingenieurs blijven; zij hebben ook niet alle antwoorden. Gebruik zelf AI, ontdek wat het wel en niet kan. Kijk met je eigen ogen.

Je spreekt met veel passie over je onderzoek. Hoe is die ontstaan?

Ik ben van nature nieuwsgierig. Ik was nooit de klassieke ‘goede student’, maar tijdens mijn masterthesis ontdekte ik hoe boeiend het is om zélf vragen te formuleren en op zoek te gaan naar antwoorden. Dat gevoel is gebleven. Onderzoek voelt voor mij als een speeltuin: ik krijg hier de vrijheid om écht te begrijpen hoe taalmodellen werken. Me daarin verdiepen en er met anderen over in gesprek gaan, vind ik gewoon ontzettend leuk.

Bert Goossens
foto’s © Joke Goovaerts

25 april 2026

STOICON — X

DENK BEWUST LEEF GERUST GENT

met onder meer Filip Raes, Fief Macrander,
Jef Willem (Onbespreekbaar)...

Hoe krijg je meer controle over je leven ?

Hoe ga je om met moeilijke omstandigheden ?

Hoe stop je met piekeren ?

Wat is er belangrijk in het leven ?

GEUZENHUIS
Kantienberg 9 - 9000 Gent

INFO & TICKETS
geuzenhuus.be/evenementen

Organisatie
GEUZEN
HUIS

huis
mens

Met de steun van
de mens
in u

imd

gent

SPAS

BOEKHANDEL

WALRY

facebook.com/geuzenhuus
instagram.com/geuzenhuus

v.a.: Carine Stevens - Kantienberg 9, 9000 Gent

“Sommige atheïsten gaan naar de kerk om niet buiten de gemeenschap te vallen”

Over de hele wereld leven vrijzinnig humanisten. We delen dezelfde waarden, maar de context waarin we die beleven is vaak heel verschillend. We trekken richting de Verenigde Staten en spreken met Fish Stark, sinds 2023 directeur van de American Humanist Association.

Mensen voelen zich verloren

In de Verenigde Staten vrijzinnig humanist zijn, is voor Fish Stark vandaag een daad van verzet. “We leven in een tijd waarin Amerika dichter dan ooit bij het verlies van zijn democratie staat”, zegt hij. “Dat maakt het noodzakelijker dan ooit dat humanisten hun stem laten horen.” Stark groeide op in een uitgesproken humanistische familie. Zijn vader Pete Stark was het eerste Amerikaanse Congreslid dat openlijk verklaarde atheïst en humanist te zijn, een revolutionaire stap in een land waar religieuze identiteit nog altijd diep verweven is met politiek en publiek aanzien. “Ruwweg dertig procent van de Amerikanen is niet-religieus, maar in het Congres durven amper drie leden dat openlijk uitspreken. Dat zegt genoeg.”

Hoewel Stark zelf in het liberale Maryland woont, ziet hij hoe anders de realiteit elders is. In uitgestrekte rurale staten zoals Texas of Wyoming blijft niet-gelovig zijn een risico.

“Onderzoek toont dat atheïsten op het platteland vaak zwijgen uit angst voor sociale of professionele gevolgen. Sommige mensen gaan nog naar de kerk, niet uit overtuiging, maar om niet buiten de gemeenschap te vallen.” Het gaat soms verder dan sociale druk. In bepaalde regio's worden inwoners door lokale politici of werkgevers ontmoedigd om hun ongelof kenbaar te maken. “Als de burgemeester je zegt dat hij je zal ontslaan als je atheïst blijkt te zijn, dan weet je dat echte godsdienstvrijheid slechts op papier bestaat.”

Die angstcultuur staat volgens Stark niet op zichzelf. Ze maakt deel uit van een bredere crisis die het land doormaakt, een crisis van verbondenheid, vertrouwen en zingeving. De ‘American dream’ die generaties lang als een belofte van vooruitgang werd verkocht, blijkt steeds minder haalbaar. “Mensen voelen zich verloren”, zegt hij. “Ze hebben het gevoel dat ze alles doen wat hen is aangeleerd, maar toch

achterblijven. Dan is het niet moeilijk te begrijpen dat iemand die een eenvoudig vijandbeeld aanbiedt, zoals president Trump doet, makkelijk gehoor vindt.” De polarisatie groeit, sociale structuren brokkelen af en de plekken waar mensen elkaar vroeger ontmoetten, verdwijnen. Volgens Stark vormt dat een gevaarlijke voedingsbodem voor autoritaire verleiding.

Geloven dat verandering mogelijk is

De American Humanist Association (AHA) wil precies daar een alternatief bieden: een plek waar mensen opnieuw gemeenschap, waardigheid en hoop vinden. “We weten

dat meer dan veertig miljoen Amerikanen humanistische waarden delen zonder zichzelf zo te noemen”, legt Stark uit. “Ze zoeken geen antireligie, ze zoeken een plek waar empathie, eerlijkheid en menselijkheid centraal staan.” Daarom investeert AHA in digitale communicatie, lokale groepen, inspirerende verhalen en rituelen die mensen verbinden in momenten die ertoe doen. Humanistische huwelijken, uitvaarten en overgangsrituelen winnen aan belang naarmate traditionele religie terrein verliest. “Rituelen helpen mensen om samen betekenis aan hun leven te geven. Humanisten kunnen die perfect vormgeven op een manier die past bij een seculiere, diverse samenleving.”

Maar de strijd wordt intenser. In verschillende staten worden religieuze symbolen opgedrongen in openbare scholen, worden vouchers ingezet om kinderen naar confessionele instellingen te sturen en proberen politici atheïsten uit onderwijs en publieke functies te weren. “De vijandigheid is toegenomen”, zegt Stark. “Maar tegelijk voelen humanisten meer dan ooit de nood om zich te uiten. Wanneer je waarden onder druk staan, ontdek je soms pas hoe belangrijk ze zijn.”

“Hoop is een strategie om te blijven handelen”

Wat Stark drijft is hoop, al noemt hij het liever geen optimisme, maar een actieve houding. “Hoop is een discipline”, zegt hij. “Het is een strategie om te blijven handelen. Mensen die geloven dat verandering mogelijk is, blijven vechten, organiseren en elkaar vasthouden.” Voor hem is humanisme dan ook geen theoretische levensbeschouwing, maar een essentieel fundament van de democratie. “Het gevecht gaat niet tussen gelovigen en niet-gelovigen”, besluit hij. “Het gaat tussen wie een open samenleving verdedigt en wie dat niet wil. Humanisten hebben altijd een rol gespeeld in dat gevecht en dat zullen ze opnieuw doen.”

Geert Dewaele

“Het is een overwinning om daar te durven staan en je stem te gebruiken”

Kevin De Smet (36) geeft al twaalf jaar niet-confessionele zedenleer, eerst in het secundair onderwijs en vandaag al vele jaren in het basisonderwijs. Onder de alias Kevin Amse ruilt hij regelmatig het klaslokaal in voor het podium. Als dichter en performer brengt hij poëzie naar het publiek. Later dit jaar verschijnt zijn eerste dichtbundel, ‘Een huis omringd’.

Wanneer is je passie voor zedenleer ontstaan?

In het zesde leerjaar werd ik in het katholiek onderwijs richting ‘iets met mijn handen’ geduwd, terwijl dat totaal niet bij mij paste. Dankzij een huisbezoek van een leerkracht zedenleer koos ik voor het GO!, het gemeenschapsonderwijs, en voor het vak zedenleer. Dat voelde meteen juist. Die kennismaking met kritisch denken en een inspirerende leerkracht was voor mij het moment waarop alles op zijn plaats viel.

De levensbeschouwelijke vakken in het officieel onderwijs worden hervormd. Hoe kijk jij daarnaar?

Mijn eerste reactie daarop is vooral: het blijft vaag. Ik heb de indruk dat er vooral geluisterd is naar de verzuchtingen van directies en naar organisatorische bekommernissen en veel minder naar de leerkrachten die het vak inhoudelijk dragen. Daardoor dreigen we nog meer een speelbal van schoolorganisaties te worden.

Het alternatief was een vak interlevensbeschouwelijke dialoog of burgerschap.

Ik vind het essentieel dat leerlingen eerst binnen hun eigen levensbeschouwing de ruimte krijgen om hun persoonlijke filosofie te verdiepen. Iedereen hééft nu eenmaal een levensbeschouwing. Dat vraagt tijd, rust en gelijkgestemden. Dialoog gebeurt vandaag al volop, in andere vakken en op andere momenten. Twee uur per week stilstaan bij wie je bent en waar je voor staat, lijkt mij allesbehalve overbodig.

Een vak burgerschap kan nooit vervangen wat levensbeschouwing doet. Zedenleer is niet neutraal, maar vrijzinnig humanistisch en precies die duidelijkheid maakt echte verdieping mogelijk. Levensbeschouwing raakt aan de kern van wie je bent; daar kan je niet vrij over spreken in een eenheidsvak zonder te vervlakken of te schofferen. Leerkrachten zijn daarbij vaak cruciale vertrouwenspersonen. Ik zie bijvoorbeeld hoe belangrijk mijn collega islam voor zijn leerlingen is. Dat verdwijnt in een algemeen vak burgerschap en dat zou een verarming zijn, geen vooruitgang.

Kevin De Smet: “Zedenleer is niet neutraal, maar vrijzinnig humanistisch en precies die duidelijkheid maakt echte verdieping mogelijk.”

Naast lesgeven doe je ook aan slampoetry.

Ik noem mezelf liever dichter. Slam is geen genre, maar een wedstrijdvorm die poëzie ooit terug naar het publiek bracht. Door regels, jury's en vaste formats is slam intussen tot een nieuw keurslijf geworden, met voorspelbare teksten en een nieuwe elite die bepaalt wat 'goede' poëzie is. Daarmee wordt slam langzaamaan het tegenovergestelde van wat het wilde zijn.

Mijn eigen parcours loopt van rap naar poëzie, en vandaag steeds meer richting cabaret. Ik speel bewust met vormen zoals haiku's, limericks en epigrammen, met ook een gezonde dosis humor.

Zijn er voor jou grenzen aan humor?

Humor heeft grenzen, net zoals de vrijheid van meningsuiting. Ze stopt waar ze omslaat in haat of oproept tot geweld tegen groepen mensen. Onsmakelijke humor mag, schofferen kan, maar wat bijvoorbeeld Dries Van Langenhove in zijn racistische en antisemitische onlinegroepen deed, had niets meer met humor te maken.

Probeer je jongeren ook warm te maken voor poëzie?

Ja, ik breng poëzie naar de klas. Ik geef workshops in scholen en laat leerlingen niet alleen een gedicht schrijven, maar het ook voordragen. In het begin zuchten ze, want niemand verwacht dat hij een gedicht zal moeten schrijven én voorbrengen, maar achteraf vinden ze het meestal cool.

In mijn eigen lessen experimenteer ik soms ook, zolang het binnen het leerplan past. En ik ben een grote fan van de voordrachtavonden die we met een team van leerkrachten en vrijwilligers in Basisschool De Vogelzang organiseren. Ik help leerlingen met hoe je een gedicht brengt, ik sta vooraan als souffleur en ik zie kinderen groeien. Ik heb al tranen van geluk gezien bij leerlingen die het tot een goed einde brengen. Dan zie je: poëzie is niet alleen taal, het is een overwinning om daar te durven staan en je stem te gebruiken.

Bert Goossens
foto © Josif Trajkoski

Filostory: Utopia

Filosofie kan misschien abstract lijken, maar is altijd verbonden met de praktijk. Daarom halen we een filosofisch boek vanonder het stof. Zoals ‘Utopia’ uit 1516 van de Engelse humanist Thomas More.

Nadenken over de ideale samenleving

Wie dagelijks het nieuws volgt, kan gemakkelijk in zwaar-moedigheid vervallen. Net in moeilijke tijden is het waardevol om te durven nadenken over een betere wereld en hoe we daartoe kunnen komen. Rutger Bregman is zo’n hedendaagse utopische denker. Met zijn populaire boeken *De meeste mensen deugen* en *Morele ambitie* probeert hij niet alleen theoretisch, maar ook in de praktijk bij te dragen aan een hoopvollere toekomst.

Het utopisch denken is allesbehalve nieuw. Een van de eerste invloedrijke filosofische utopieën is *De staat* van Plato, waarin de Griekse filosoof via rationele redeneringen onderzoekt hoe een ideale samenleving er zou kunnen uitzien.

Plato kreeg navolging van de Engelse humanist Thomas More (1478-1535). De term utopie zelf is afgeleid van zijn bekende boek *Utopia*. Het woord komt uit het Grieks en heeft een dubbelzinnige betekenis: het kan zowel verwijzen naar ‘ou-topos’ (een niet-bestaande plaats) als naar ‘eu-topos’ (een goede of gelukkige plaats).

Utopia, verschenen in 1516, beschrijft een gesprek tussen wereldreiziger Raphael Hythlodæus en Thomas More zelf. De reiziger beschrijft zijn verblijf op het eiland Utopia en stelt die samenleving, waar burgers het publieke belang boven het eigenbelang plaatsen, voor als de beste ter wereld. Utopia is een rationeel ingerichte samenleving, waar privébezit is afgeschaft, arbeid eerlijk wordt verdeeld, onderwijs voor iedereen toegankelijk is en het algemene belang primeert boven individuele rijkdom.

Een spiegel voor de maatschappij

Pleitte More daarmee voor een communisme avant la lettre?

Over hoe we het boek moeten begrijpen, bestaat tot op vandaag veel discussie. De geleerde Engelsman was niet alleen filosoof, maar ook jurist en kanselier van Engeland onder Hendrik VIII. Hij zat zelf jarenlang mee aan de knoppen van de macht. Omdat hij weigerde de koning als hoofd van de Kerk van Engeland te erkennen, werd hij wegens hoogverraad geëxecuteerd. Hoewel More geen vrijzinnige was in de hedendaagse betekenis, kan hij wel als een voorloper van het kritisch-humanistische denken worden begrepen. Als christelijke humanist had hij oog voor sociaal onrecht en maakte hij dat met deze uitgave bespreekbaarder.

Toch bestaan er uiteenlopende interpretaties over wat More precies met zijn boek beoogde. Volgens de Nederlandse filosoof Hans Achterhuis is *Utopia* geen naïeve blauwdruk voor een perfecte samenleving, maar veeleer een kritische en ironische spiegel voor de bestaande maatschappij. More toont niet alleen idealen, maar bouwt ook bewust onvrije en problematische elementen in. Zo waarschuwt hij, aldus Achterhuis, voor het gevaar van utopisch denken dat één rationeel model aan iedereen wil opleggen.

Utopia is een vlot leesbaar boek dat uitnodigt tot kritisch nadenken over de maakbaarheid en organisatie van de samenleving. Het confronteert de lezer met fundamentele vragen over rechtvaardigheid, vrijheid en gelijkheid, en daagt uit om na te denken over de spanning tussen individuele autonomie en algemeen belang. Tegelijk waarschuwt het werk voor de verleiding van eenvoudige, rationele oplossingen voor complexe maatschappelijke problemen en blijft het zo verrassend actueel in tijden van sociale en politieke onzekerheid.

Bert Goossens

DOORDACHT

Tinneke Beeckman reflecteert over maatschappelijke tendensen

Omdat onvrijheid onleefbaar is

Tinneke Beeckman is filosofe en schrijfster

Altijd opnieuw moet een pleidooi voor een open, seculiere samenleving worden gehouden. Nooit is de vrijheid van denken voor altijd verworven. Daaraan dacht ik enkele weken geleden. Toen sprak K me aan op een feestje. Hij herkende me als auteur over Spinoza. K is een Turkse politieke vluchteling. Hij vindt Spinoza een moeilijke denker, maar diens God intrigeert hem. Moslim is K niet meer, maar atheïst vindt hij ook lastig.

K is op de vlucht voor Erdogans regime. In Turkije zat hij lange tijd in de gevangenis. Zijn huwelijk is gestrand. Zijn echtgenote wilde geen ‘politiek leven’. K begrijpt haar, maar hijzelf wilde dat leven ook niet. De politiek vond hém; hij werkte gewoon voor iemand die op Erdogans zwarte lijst stond. Zo gaat dat in een onvrije samenleving. K is een vriendelijke, voorzichtige man, hij spreekt zonder zelfbeklag, zonder zweem van slachtofferschap.

“Het leven hier zal wel goed meevallen”, opper ik zachtjes. K kijkt me aarzelend aan. Ja, hij heeft een goede baan bij een privaat bedrijf. En over zijn gevangenschap wil hij ooit een boek schrijven. Maar soms voelt hij zich toch onveilig - veel leden van de Turkse gemeenschap hier “zijn nog fanatiekere aanhangers van Erdogan dan de mensen in mijn thuisland”. Hier hoeven ze de nadelen van Erdogans bedenkelijke politiek ook niet te ondergaan. Ze leven in een vrije welvaartsstaat.

Helpt Spinoza bij die bedreigingen? Zijn persoonlijke motto was ‘caute’ - opgepast. Fanatieke mensen zijn gevaarlijk. Niet alleen in hun ijver, ze worden ook niet graag tegengesproken. Vandaag de dag ligt weerwerk tegen dogmatisme moeilijk, ook vanuit progressieve hoek. Volgens sommigen is het seculiere perspectief op zich onderdrukkend; het zou een typisch westerse koloniale logica hernemen. Het zou minderheden

sociaal willen disciplineren om westers te worden. Minderheden, zo klinkt het, moeten juist in hun identiteit worden bevestigd, ze zijn slachtoffer van discriminatie en onderdrukking.

Dat eenvoudige schema van (westers) ouderschap en (niet-westers) slachtofferschap maakt echter opnieuw slachtoffers, zoals K’s geval aangeeft. Hoe kan het nu bevrijdend zijn om mensen te verdedigen die zich fanatiek achter een autoritaire leider scharen? Iedereen kan een onderdrukker zijn, ook wie tot een minderheidsgroep in een samenleving behoort (en tot de meerderheid in het land van de voorouders). Spinoza zou die dynamiek analyseren. Hij loste het mysterie op waarom sommigen vechten voor hun slavernij alsof het voor hun vrijheid is.

Voor K hebben Spinoza’s ideeën nog een ander effect; ze geven hem rust. Anders zou hij zich schuldig voelen over wat zijn familie de voorbije jaren doormaakte. Spinoza spoort lezers inderdaad aan het verschil te zien: tussen waar je actiemogelijkheden liggen en waar je alleen kan proberen jezelf te handhaven, omdat je de omstandigheden niet beheerst.

Spinoza’s hachelijke lot - als verbannen Jood in het 17de-eeuwse Amsterdam - resoneert nog altijd met het harde leven van zovelen. Altijd opnieuw biedt zijn werk een schuilplaats voor bannelingen, voor eenzaten. Voor mensen die tegen wil en dank voorvechters van de vrijheid worden, omdat onvrijheid onleefbaar is.

Vlak voor ik het feestje verlaat, hoor ik K nog even voorlezen. Over zijn ervaringen in de gevangenis. Ik geef hem een duimpje en hoop dat zijn boek er snel kan komen.

“Je verliest niet alleen geld, maar ook je identiteit”

Peter Van Welden (67) had alles: een bloeiende carrière, een stabiele relatie en het vooruitzicht op een zorgeloos pensioen. Tot een WhatsAppbericht in maart 2024 zijn leven volledig verwoestte. In enkele maanden verloor hij niet alleen 300.000 euro, maar ook zijn huwelijk en zijn zelfvertrouwen. Dankzij onder meer gesprekken bij het huisvandeMens vond Peter opnieuw hoop.

We ontmoeten Peter in het huisvandeMens in Diest, waar hij regelmatig met vrijzinnig humanistisch consultant Sylvia spreekt. Peter was een succesvolle ondernemer tot plots alle zekerheden wegvielen en hij met amper zes euro per dag moest rondkomen. Toch zit hier geen gebroken man, maar iemand die zijn schaamte overwon en nu zijn verhaal wil delen om anderen te waarschuwen.

Hoe zag je leven eruit vóór die bewuste dag in maart 2024?

Ik had mijn leven goed op orde. Ik had een stabiele relatie, een mooi inkomen, veel ervaring, een stuk grond in Spanje waar ik na mijn pensioen iets kleinschaligs wilde opbouwen en een uitstekende gezondheid. Alles leek in de plooi te vallen. Ik voelde me veilig en misschien zelfs onaantastbaar. En net dat gevoel blijkt achteraf een gevaarlijke illusie. Je denkt dat je alles onder controle hebt, dat je je kwetsbaarheden kent, maar soms zitten die op een heel andere plek.

Hoe begon de oplichting?

Op 9 maart 2024 kreeg ik een WhatsAppbericht van een vrouw die beweerde uit het Verenigd Koninkrijk te komen. Ze wilde België leren kennen en zocht zakelijke contacten. Dat klonk ge-

loofwaardig, want als ondernemer krijg je wel vaker zulke vragen. Het was heel professioneel verwoord. Ze wist dingen over mij, verwees naar projecten waar ik mee bezig was en bouwde een volledig levensverhaal op dat aansloot bij het mijne. Dat gaf me vertrouwen. Pas later besepte ik dat dat hun kracht is. Ze creëren een verhaal dat bij je dromen past. In mijn geval was dat de wens om sneller iets in Spanje op te bouwen.

Wanneer begon je te investeren?

Na enkele weken van berichten uitwisselen stelde ze voor om in cryptomunten te investeren. Ik kende die wereld niet, maar de uitleg klonk logisch. Ze toonde grafieken waar stijgende rendementen op stonden en begeleidde elke stap: euro's omzetten in bitcoins, bitcoins doorsturen naar zogenaamde investeringsplatformen. Ik begon met een klein bedrag, maar dat groeide snel naar 80.000 euro. Toen ik wilde weten of ik dat geld kon terugkrijgen, kreeg ik de boodschap dat ik eerst extra moest investeren omdat ik anders niet 'betrouwbaar' genoeg was volgens de witwasregels. Je weet dat er iets niet klopt, maar je zit al zo diep dat stoppen bijna onmogelijk voelt. Hoop wordt iets waar je je aan vastklampt, hoe irrationeel ook.

Peter Van Welden: “Bij het huisvandeMens in Diest ontmoette ik vrijzinnig humanistisch consulente Sylvia. Haar aanpak was menselijk van bij het allereerste contact.”

Hoeveel verloor je uiteindelijk?

In totaal ongeveer 300.000 euro. Ik haalde geld uit mijn vennootschap, ging leningen aan en verkocht zelfs mijn appartement in Spanje met verlies. Ze bleven me telkens opnieuw overtuigen dat één extra storting alles zou oplossen. Je wil niet geloven dat alles weg is en precies daardoor blijf je verdergaan. Je zit in een tunnel waaruit je geen uitweg meer ziet.

Wat deed dat met jou persoonlijk?

Het was verwoestend. Mijn vrouw ontdekte alles toen ze mijn berichten las. Die confrontatie was vernietigend. Onze relatie hield op te bestaan. Banken en politie reageerden koel. Ik kreeg vooral vragen als: “Hoe kon je zo naïef zijn?” Je wordt niet als slachtoffer gezien, maar als iemand die beter had moeten weten. Die reacties hebben me meer pijn gedaan dan ik had verwacht. Ik sliep amper, voelde me schuldig en schaamde me diep. Ik durfde niemand in mijn omgeving iets te vertellen. Je verliest niet alleen geld, maar ook je identiteit en je plaats in de wereld.

“**Het huisvandeMens heeft mij opnieuw mens gemaakt: hier was ik geen dossier en geen schuldige, maar iemand met een verhaal**”

Hoe ben je eruit geraakt?

Dankzij mijn kinderen, vrienden en het huisvandeMens. Mijn zoon ving me op toen ik nergens meer terecht kon. Mijn budget was letterlijk zes euro per dag. Ik wist dat ik drie dingen nodig had: een dak boven mijn hoofd, werk om opnieuw structuur te hebben en begeleiding om dit te verwerken. Zo kwam ik in het

huisvandeMens terecht. Ik ontmoette Sylvia die hier als vrijzinnig humanistisch consulente werkt. Zij luisterde zonder oordeel, zonder etiketten. Ze zei dat ik gewoon mocht beginnen bij het begin. Die menselijke benadering heeft me gered. Het was de eerste plek waar ik niet veroordeeld werd.

“**Mijn verhaal blijkt anderen te helpen, dat was voor mij een nieuwe vorm van zingeving**”

Wat heb je van die situatie geleerd?

Kwetsbaarheid tonen is kracht. Zwijgen is het gevaarlijkste dat je kan doen. Hoe langer je wacht, hoe moeilijker de situatie wordt. Ik heb geleerd dat niemand immuun is voor oplichting, hoe ervaren of rationeel je jezelf ook vindt. De technieken die gebruikt worden, zijn zo verfijnd dat zelfs mensen met kennis en succes erin trappen. Het heeft mij ook geleerd dat we in een wereld leven die voortdurend prikkelt met beloftes van meer, sneller en beter. Daardoor verliezen we soms de kritische zin die we nodig hebben.

Waarom schreef je een boek over je ervaring?

Ik schreef *Opgelicht* omdat zwijgen niets oplost. Ik wil dat geen enkele euro nog naar die bendes gaat. Het boek schrijven was pijnlijk, maar ook bevrijdend. Door open te zijn, kreeg ik enorm veel begrip terug. Ik werd uitgenodigd door media, organisaties en politici. Pas toen voelde ik erkenning, iets wat bij de officiële

instanties vaak ontbrak. Mijn verhaal blijkt anderen te helpen. Dat was voor mij een nieuwe vorm van zingeving.

Hoe kijk je naar de toekomst?

Een huis in Spanje zit er niet meer in, maar dat is niet erg. Ik kijk nu anders naar wat waardevol is. Ik wil blijven spreken, blijven waarschuwen en misschien op die manier iets aan de samenleving bijdragen. Voor het eerst voel ik een echt maatschappelijk engagement. Wat ik niet wil, is alleen nog gezien worden als ‘die man die opgelicht werd’. Ik ben meer dan dat en dat wil ik ook laten zien.

Wat heeft het huisvandeMens voor jou betekend?

Het huisvandeMens heeft mij opnieuw mens gemaakt. Hier was ik geen dossier en geen schuldige, maar iemand met een verhaal dat gehoord mocht worden. Sylvia hielp me begrijpen dat de delen van mezelf die fouten maakten, niet weggeduwd moeten worden. Ze maken deel uit van wie ik ben. Door daar mild naar te kijken, kon ik opnieuw vooruit. Het feit dat de begeleiding hier niet commercieel is en niet tijdgebonden, gaf een enorme rust. Het was de eerste plek waar ik niet hoefde te doen alsof.

Welke boodschap wil je anderen meegeven?

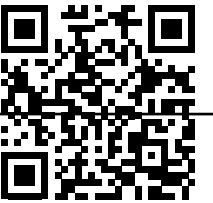
Zorg dat je je kritische zin behoudt. Deel je zorgen meteen met iemand die je vertrouwt. Zoek niet alleen bevestiging van wat je al denkt, maar ook tegenspraak. Dat is vaak waardevoller. Wees ook niet bang om fouten toe te geven, want iedereen maakt ze. Kwetsbaarheid tonen opent de deur naar verbinding, en dat is de basis van herstel. Als jij iets deelt, deelt iemand anders terug. Precies daar begint het opnieuw opbouwen.

Geert Dewaele
foto's © Dimitri De Smet

Het boek *Opgelicht: hoe ik in drie maanden 300.000 euro, mijn partner en mijn zelfvertrouwen verloor door online fraude* van Peter Van Welden is uitgegeven bij Haystack.

Heb je zelf nood aan een ondersteunend gesprek, dan ben je altijd welkom in een **huisvandeMens bij jou in de buurt**. Je kan er op verhaal komen. Een vrijzinnig humanistisch consulente luistert met warmte en respect. Alles wat besproken wordt, is vertrouwelijk. Er zijn geen taboes. Een gesprek bij een huisvandeMens aanvragen kan via de QR-code.

april

- 01** Workshop. Gedurfd, niet oud: leeftijd als troef
19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 01** Lezing. Met pensioen: kleurrijke nieuwe levensfase
20:00 huisvandeMens **Gent**
- 02** Debat. Een nieuwe abortuswet?
19:30 VC Geuzenhuis **Gent**
- 04** Aperitiefgesprek. Met Lize Spit
11:00 Galerie Humanistisch Verbond **Antwerpen**

Lize Spit

- 04** Lezing. Stil verzet. Met Hans Vandevoorde
19:30 Vrijzinnig Punt **Hasselt**
- 08** Gespreksavond. 't Vrije Brein: vervreemding
20:00 VC De Schakel **Mechelen**
- 16** Lezing. De vissen leken zo banaal. Met Merel Carrijn
19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 21** Lezing. Zijn onze wetten niet meer van deze tijd?
19:30 VOC **Vilvoorde**
- 21** Gespreksgroep. Boekenklets: Al het blauw van de hemel
19:30 huisvandeMens **Gent**
- 21** Ervaringsverhaal. Perikelen in de psychiatrie
20:00 Fonderies de la Campine **Herentals**

- 23** Lezing. Meisjes van 50 en meer. Met Christel Geerts
14:00 VOC **Vilvoorde**

Christel Geerts

- 23** Lezing. Trump en de wereld. Met Peter Schrijvers
19:30 Vrijzinnig Punt **Hasselt**
- 25** Workshops & lezingen. Stoicon-X
13:00 VC Geuzenhuis **Gent**
- 25** Quiz. VK-cup benefietquiz
20:00 GO! Atheneum **Halle**
- 25** Film & bespreking. DJ Ahmet
20:00 CC Vredeberg **Lier**
- 26** Gespreksgroep. Zondagen van de filosofie
11:00 huisvandeMens **Brussel**
- 28** Lezing. Waarom angst verblindt. Met Bram Vervliet
20:00 Fonderies de la Campine **Herentals**
- 28** Film & bespreking. I Was a Stranger
20:00 Cinema Lumière **Brugge**
- 30** Lezing. Wat betekent migratie. Met Pascal Debruyne
19:30 CC Het Perron **Ieper**
- 30** Film & bespreking. Put Your Soul on Your Hand and Walk
20:00 CC Vredeberg **Lier**

mei

- 05** Panelgesprek. Zin in de gevangenis? Met o.a. SMBG
19:30 De Warande **Turnhout**
- 05** Lezing. Historisch denken. Met Bruno De Wever
20:00 Fonderies de la Campine **Herentals**
- 06** Gespreksgroep. Vrijdenkers
19:30 huisvandeMens **Tongeren**
- 08** Gespreksavond. Met Simon Gronowski en Björn Rzoska
19:30 CC 't Vondel **Halle**

Simon Gronowski

- 08** Film & bespreking. The Florida Project
20:00 Cinema Rix **Deurne**
- 08** Quiz. Vrij-zinnige quiz
20:00 VOC **Vilvoorde**
- 09** Debat. De Vlaamse Debatwedstrijd: grote finale
9:30 Vlaams parlement **Brussel**
- 11** Gespreksgroep. Trans en non-binair
19:00 huisvandeMens **Brussel**
- 19** Gespreksgroep. Rouw
19:00 huisvandeMens **Lommel**
- 19** Film. Zin in de gevangenis? Urchin
20:00 UGC **Turnhout**
- 20** Gespreksgroep. Filosofiecafé
19:30 huisvandeMens **Aalst**

- 21** Lezing. Mozart en vrijmetselarij. Met David Vergauwen
14:00 VOC **Vilvoorde**
- 21** Film & bespreking. The Blue Trail
20:00 Sphinx Cinema **Gent**
- 22** Lezing. Een zoektocht naar menselijkheid.
Met Dirk Verhofstadt en Johan Braeckman
20:00 VC De Branderij **Ronse**
- 31** Gespreksgroep. Zondagen van de filosofie
11:00 huisvandeMens **Brussel**

juni

- 02** Gespreksgroep. Boekenklets: Engelenbrood
19:30 huisvandeMens **Gent**
- 03** Workshop. Trans en queer inclusie. Met Lee Eisold
19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 03** Gespreksgroep. Vrijdenkers
19:30 huisvandeMens **Tongeren**
- 10** Gespreksavond. 't Vrije Brein: deathbots
20:00 VC De Schakel **Mechelen**
- 11** Gespreksgroep. Trans en non-binair
19:00 huisvandeMens **Brussel**
- 16** Gespreksgroep. Rouw
19:00 huisvandeMens **Lommel**
- 16** Gespreksgroep. Anders in Bree: regenboogcafé
20:00 Den Augustijner **Bree**
- 17** Gespreksgroep. Filosofiecafé
19:30 huisvandeMens **Aalst**
- 18** Lezing. Straatkat. Met Yasmina El Messaoudi
19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 21** Viering. Wereldhumanismedag
Diverse locaties
- 24** Lezing. Jouw klimaat. Met Bram Verbruggen
19:30 CC Den Amer **Diest**

Breinpijn

Speel mee en maak kans op een prijs
Vul de sudoku, de piramide en/of de Zweedse puzzel in en stuur je oplossing voor 3 mei 2026 naar info@deMens.nu (vermeld in het onderwerp: Oplossing Breinpijn) of met de post naar deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70 te 1030 Schaarbeek.

Vermeld volgende gegevens: je volledige naam en adres, zodat wij je kunnen contacteren als je bij de winnaars hoort, en de oplossing, namelijk de gekleurde rij in de sudoku, het laatste woord van de piramide en/of het sleutelwoord van de Zweedse puzzel.

Uit de juiste inzendingen worden zes winnaars getrokken: twee voor de sudoku, twee voor de piramide en twee voor de Zweedse puzzel. Ieder van hen krijgt het boek *Utopia* van Thomas More (zie ‘Filostory’, pagina 48). In het volgende nummer publiceren we de oplossingen. De winnaars worden persoonlijk gecontacteerd.

Oplossingen vorig nummer
Gekleurde rij sudoku: 942.365.781
Sleutelwoord Zweedse puzzel: consensusmodel

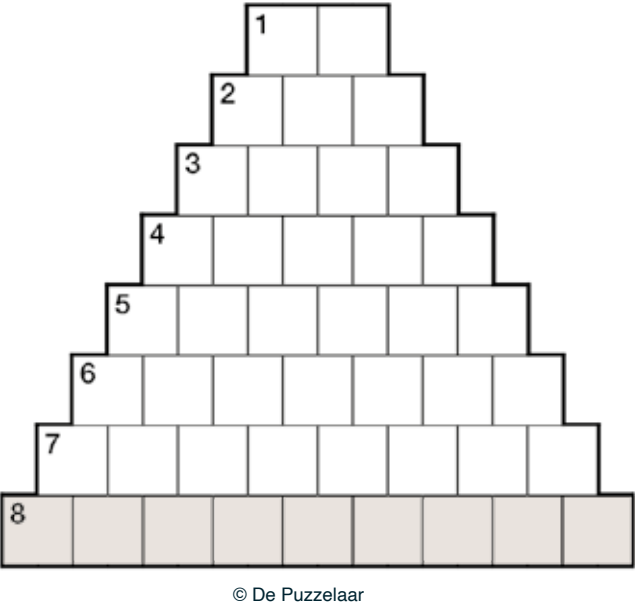
Online quiz Mensenkennis

Elke week kan je online deelnemen aan onze quiz ‘Mensenkennis’.

We kijken er met vrijzinnige verwondering naar de actualiteit en stellen vragen over enkele bijzondere mensen.

Test je kennis en maak kans op een prijs. Elke week verschijnt er een nieuwe quiz. Online deelnemen kan via de QR-code.

Elk woord bevat de letters van het vorige woord plus één
1 paardenslee 2 wiel 3 zijkant 4 dichterbij
5 rennen 6 schudden 7 uitstellen 8 dulden

2	5					8		
					3	6		
		9	6		2			
		7				1		8
			9	7				
		3		6		4	7	
	4							1
1	7		3		4	9	6	
3				8				

© De Puzzelaar

dus		kroost		handvat	berooid		Peruaans heerser		woest		wel	
bevloeien		spannen			Engelse titel			10	lof		gratie	
				4					liefdesgod			
gezeur							snaar-instrument					2
vuistvechter							windwijzer					
						3	ontharen					
							insecteneter					
handigheid	journalist		meisjes-naam					meubelstof		houding		open plek in een bos
			raadsel								12	
					subtropische wind							
					skelter		5					
zijrivier van de Donau				draai					inrichting			
				laten zien					bruine kleurstof			
deel van een pomp		11	jongens-naam				slagader					
							zangnoot					
							visgerei			deel van het lichaam		opschorting
1							tellen					
voormalige Russische heerser		ondergrondse						timide				
		mits						hanglamp				
					langspeelplaat						fijne leersoort	
					biersoort			6				
jongstleden			geluid van ganzen				serieusheid					
waard			jongens-naam									
									alzo			
									meisjes-naam			
dienst-kleding		7	ogenblik				vermageringskuur					
			neon									
					voeding					9	lidwoord	
hardlopen				8			etiket					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Veel mensen laten een beleefde en vaak constructieve reactie na op de artikels die we via sociale media delen. We missen helaas de tijd om iedereen van een gepaste bedanking te voorzien. Toch willen we af en toe een uitzondering maken. Alain liet dit na op een interview met Jan Danckaert, rector van de Vrije Universiteit Brussel:

“

Universiteiten die niet neutraal kan zijn, doet beter de boeken toe. Invloed is te groot. (sic)

Dag Alain,

Fijn dat je dit inzicht met ons wilde delen. Leuke knipoog: 'boeken toedoen', want in de universiteit zijn er best wat boeken aanwezig. Of zo was het vroeger toch. Vandaag moeten die steeds vaker plaatsmaken voor de servers van ChatGPT. O tempora, o mores! Nietwaar, Alain?

Laten we je stelling even in alle ernst bekijken: "Universiteiten moeten neutrale instellingen zijn."

Op zich geen slechte stelling. De realiteit is in elk geval anders. De VUB is vrijzinnig, de KUL is katholiek of op zijn minst tsjeverig, de UGent is pluralistisch met een groen randje en de UAntwerpen, euh ... Vlaams-nationalistisch misschien? Ik heb me laten wijsmaken dat ze in Limburg ondertussen ook een universiteit zouden hebben, maar dat vergt nog een grondige factcheck.

Neutraliteit is op zich een waardevol principe. De seculiere rechtsstaat drijft op neutraliteit. De meeste vrijzinnigen zijn bijvoorbeeld voorstander van regels rond het dragen van levensbeschouwelijke symbolen in publieke instellingen. Maar dat levert ook onder vrijzinnigen best wat discussie op; zoals alles eigenlijk. Wat met het verschil tussen ambtenaren voor en achter het loket? En hoe passen we dat toe in de schoolcontext? Enzovoort.

De wereld is niet zwart-wit. Ja, ik weet het, Alain: ik vind dat persoonlijk ook héél erg vervelend. We vloeken hier elke dag op. Weer eens een genuanceerde boodschap vol 'verbinding' naar buiten brengen. Pfff, haal daar maar eens de krant mee.

Is neutraliteit voor een universiteit wel nodig? Een universiteit moet een plek zijn waar ideeën kunnen botsen. Uiteraard moet een rector zich daar deels boven stellen. Maar compleet neutraal, dat kan toch niemand zijn? Er staan bovendien al voldoende grijze mussen aan het roer van de samenleving. Noem mij eens één minister-president van Vlaanderen bij wie je niet spontaan een geeuw moet onderdrukken? Ik vergeef het je, Alain, als je je er zelfs geen enkele voor de geest kan halen.

Laat mij jou eens een vraag stellen: hoe neutraal kan én mag een mens vandaag eigenlijk zijn? Over humanitaire rampen zoals Gaza en Soedan? Over Oekraïne? Over die oranje onverlaat daar in de Far West? Over dopjes die tegenwoordig aan je fles blijven hangen?

Moeilijke vraagstukken allemaal. En veel meningen. Maar dat is oké, zolang de ander maar niet geschaad wordt. Geloof je in aardstralen, een vrijzinnige vergadering die wordt afgesloten met een conclusie, of dat Anders écht op een andere manier aan politiek zal doen? Zulke kleine zottigheden doen geen zeer, toch? En over al de rest: laten we er gewoon over praten.

Doe zoals ik, Alain: pluk af en toe een bloem, drink een tas biologische matcha en lees een boek. Of laat ChatGPT er gewoon eentje voor jou schrijven waarin je je eigen waarheid kan vinden?

Met correctieve groeten,
Bart Janssens
De Beleefde Bullebak

LECTRR

